PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

Leto X. - Štev. 260 (2879) Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. post. 1. gr. TRST, torek 2. novembra 1954 Cena 20 lir

OKRAJNA ŠTUDIJSKA GORICA

Posebni statut jamči med drugim, da imajo Slovenci pravico svobodnega posluževanja svojega jezika v osebnih in uradnih odnosih z upravnimi in sodnimi oblastmi, imajo pravico zahtevati od oblasti odgovor v slovenščini, neposredno ali po tolmaču, pri dopisovanju pa morajo oblasti poskrbeti vsaj prevod odgovora. Javni dokumenti pa morajo biti tudi brez zahteve izdani tudi v slovenskem prevodu.

Po osmih dneh

Danes poteče osem dni, odkar je — kot določa londonska spomenica o soglasju — italijanska vlada raztegnila svojo civilno upravo na tržaško področje. Istočasno je na podlagi tč. 4. omenjene spomenice stopil v veljavo tudi posebni statut, ki je kot priloga 2 sestavni del londonskega sporazuma.

Osem dni je vsekakor kratek rok, da bi mogli po ukrepih, ki jih je nova uprava storila, soditi, v kakšni meri se določbe statuta že izvajajo. Vendar pa tolmačimo razumljivo in upravičeno nestrpnost našega ljudstva, če rečemo, da bi zelo radi čimprej videli vsaj začetek izvajanja onih določb, za katere niso potrebne posebne priprave in ki se lahko uresničijo brez dolgotrajnih tehničnih del. Prepričani smo namreč — čeprav našega obstoja in s tem svojih obveznosti nista niti prvotni pojaški, niti sedanji civilni predstavnik italijanske vlade smatrala za potrebno omeniti — da bodo določbe statuta lojalno izvedene. Zato hočemo navesti nekaj primerov možnosti takojšnjega izvajanja statuta, v katerih omenjenih ovir ni.

Predvsem ne bi po našem mnenju smelo biti ovire, da bi naše gledališče, ki je v polnem razmahu nove sezone, nadaljevalo z uprizarjanjem svojih predstav vsaj v oni dvorani v središču mesta, čeprav ni gladališka, kjer jih je uprizarjalo že vsa zadnja leta, tudi doslej. Na drugem mestu smo v teh dneh že omenili, da je dvorana prazna in da gre zgolj za birokratične ovire, če jo sedanji upravitelji še niso vrnili v uporabo onim ustanovam in organizacijam, ki so jo uporabljale doslej. Potrebno je torej samo malo dobre volje, da se zadeva ugodno uredi in da naše gledališče ne bi brez potrebe trpelo škode ter da obiskovalci njegovih predstav ne bili v ničemer prikrajšani. Pripominjamo pa, da statut glede tega izrecno določa, da bodo naše kulturne, prosvetne in druge organizacije in ustanove deležne istega ravnanja kakor druge odgovarjajoče organizacije v Trstu glede uporabljanja javnih poslopij, pa tudi pomoči iz javnih finančnih sredstev, ter da bo oblast zagotovila tudi slovenskim ustanovam iste stalne ugodnosti, ki jih uživajo italijanske ustanove. Iz tega sledi, da ima naše gledališče pravico uprizarjati svoje predstave tudi v tistih javnih dvoranah in poslopjih, v katerih nastopajo italijanske gledališke družine, ter da ima pravico na odgovarjajočo finančno podporo in na ostale ugodnosti.

Med ukrepe, s katerimi se lahko takoj izvajajo določbe statuta, spada tudi že večkrat omenjena točka 5 statuta, ki je bila že prekršena s tem, da proglas prvotnega vojaškega guvernerja ni bil objavljen v slovenskem prevodu. Ta točka namreč določa, da mora biti priložen prevod vsakega uradnega obvestila javnega razglasa in publikacije. Prav v zadnjih dneh se je stanje v tem pogledu nekoliko popravilo in na primer naše uredništvo že prejema javna obvestila generalnega vladnega komisariata tudi v slovenskem prevodu. Vendar pa to ni dovolj in še ne pomeni izvajanja določbe točke 5 v celoti. V Trstu je namreč mnogo javnih ustanov, ki nam svojih obvestil, javnih proglasov in publikacij še vedno ne pošiljajo v slovenskem prevodu. Tu imamo v mislih predvsem tržaško občino, ki po številu prebivalstva zajema skoraj vse tržaško področje in ki vsak dan izda več javnih obvestil in proglasov. Tu so dalje vsi ostali državni uradi, pokrajinski uradi in številne poldržavne ustanove.

Med določbami statuta, ki so takoj izvedljive, je tudi določba glede uporabe jezika v odnosih z oblastmi, na katero opozarjamo vse, ki imajo opravka z oblastmi. Ta določba namreč pravi, da se lahko vsak Slovenec svobodno poslužuje svojega materinega jezika pri osebnih in uradnih odnosih z upravnimi oblastmi. Vsak Slovenec ima tudi pravico, da od oblasti dobi odgovor v slovenščini in sicer pri ustnih odgovorih bodisi neposredno ali pa po tolmaču, pri dopisovanju pa morajo oblasti tudi brez posebne zahteve stranke slovenske narodnosti izdati tudi v prevodu, pri čemer statut omenja še prav posebej sodne razsodbe. Ker na splošno po vseh uradih primanjkuje uradnikov, ki obvladajo tudi slovenski jezik in imajo zadevne šolske kvalifikacije, bodo morale oblasti pač čimprej poskrbeti za takšne uradnike. Zato je prav, da absolventi slovenskih šol že začnejo vlagati prošnje za namestitev v raznih uradih, oblasti same pa naj bi takoj razpisale natečaje za odgovarjajoče uslužbence, da se bo ta določba lahko tudi dejansko izvajala. Mnenja pa smo, da se v mnogih uradih že sedaj lahko izvaja.

S to določbo je tesno povezana tudi določba, ki govori o enakopravnosti pri dobivanju in izvrševanju javnih služb, funkcij, poklicev in časti ter o enakosti glede dostopa v javne in upravne službe. V tej zvezi pravi na primer točka 2. c.), da bodo italijanske oblasti omogočile Slovencem, da bodo «pravično zastopani v administrativnih položajih, zlasti pa na tistih področjih, kakor je šolsko nadzorništvo, kjer gre izrecno za interese teh prebivalcev». Zato na točko 2.c.) še posebej opozarjamo, ker je prav gotovo ena najvažnejših določb posebnega statuta, saj omogoča tržaškim Slovencem, da bodo zares pravično zastopani v vseh javnih službah.

Zdi se nam tudi potrebno opozoriti, da bo moralo na podlagi določbe iz točke 5 Posebnega statuta tržaško županstvo začeti z dvojezičnimi napisi v vseh mestnih, predmestnih in okoliških krajih, kjer je najmanj ena četrtina slovenskega prebivalstva. Isto velja — kar bo v kratkem tudi izvršeno — za napise v krajih nabrežinske občine, ki so bili tako grobo in ob zgražanju vsega demokratičnega prebivalstva odstranjeni in kjer je bila še pred dnevi odstranjena mala napisna tabla v slovenščini v Devinu.

Končno smatramo, da je brez vsakršnih posebnih ovir uresničljiva tudi tista določba izven Posebnega statuta, ki govori o zgraditvi in opremi novega Kulturnega doma v Ulici Petronio ter vrnitve kulturnih domov v Rojanu in pri Sv. Ivanu.

Negotovo ozračje v ZDA tik pred volitvami v kongres

Obe glavni stranki kažeta prepričanje v svojo zmago, toda napovedi dajejo več verjetnosti demokratom, če ne bo zalegel Eisenhowerjev osebni vpliv - Velik pomen volilne udeležbe - Ogorčena borba med Harrimanom in Yvesom za guvernerja v New Yorku

WASHINGTON, 1. — Volilna kampanja v ZDA se je končala danes zvečer z zadnjim pozivom voditeljev obeh velikih strank volivcem. Čeprav se je kampanja uradno zaključila že v nedeljo opolnoči, so danes govorili po radiu in televiziji predsednik Eisenhower in podpredsednik Nixon za republikance. Adlai Stevenson pa za demokrate. V nedeljo sta govorila po radiu in televiziji predsednika obeh strank, Hall in Mitchell.

Junak najoriginalnejše predvolilne pobude pa je bil predsednik Eisenhower, ki je v soboto telefoniral desetim osebam iz vseh strani ZDA in jih prosil, naj telefonirajo desetim svojim znancem in jih pozovejo, naj volijo za republikance. Iz tega se je razplela veriga, ki je zajela vso državo. Nekaj ur zatem so se tudi demokrati poslužili istega sredstva.

Kot je že tradicija v Ameriki in navada v politiki sploh, kažeta obe stranki prepričanje v svojo zmago. Vendar je razen republikanskih voditeljev le malokdo, ki bi Eisenhowerjevi stranki prerokoval uspeh. Proti njej ne govori le tradicija — edino leta 1934 se je zgodilo, da stranka na vladi pri vmesnih volitvah ni izgubila glasov in predstavnikov v parlamentu. Največji strah republikanskih voditeljev je dokajšnja brezbrižnost volivcev. Tudi v zadnjih govorih predsednika Eisenhowerja in podpredsednika Nixona je bilo slišati predvsem pozive, naj volivci ne ostanejo doma. Po mnenju republikanskega vodstva je stranki zagotovljen uspeh samo, če bo volilna udeležba visoka.

«New York Times» je izvedel anketo o verjetnem rezultatu volitev. List predvideva, da si bodo v predstavniški zbornici demokrati zagotovili večino sedežev, medtem ko je glede senata položaj negotov. Vendar je bila anketa končana že v petek, to je, še pred Eisenhowerjevim «bliskovitim potovanjem», med katerim je v 12 urah govoril v državah Ohio, Michigan, Kentucky in Delaware, in pred njegovo idejo o verigi desetkrat desetih telefonskih pozivov.

Velik vpliv bo imela volilna udeležba, o kateri nekateri napovedujejo, da bo zelo nizka, morda celo manj kot 50 odstotkov. Povprečna sodba je, da bo v vseh ZDA volilo približno 45 milijonov oseb. Mnogo pa bo odvisno od vremenskih okoliščin, ki bodo v zadnjem trenutku odločale o volilni udeležbi. Newyorška meteorološka služba napoveduje za jutri sneg v severnem delu države New York in mrzle vetrove nad mestom in okolico.

V zadnjem tednu so volitve dobile značaj pravega referenduma o zaupnici Eisenhowerjevi upravi, ker je bil predsednik, ki se je v začetku volilne kampanje držal ob strani, prisiljen energično poseči vmes z vso svojo avtoriteto, da bi popravil položaj, ki se je vodstvu republikanske stranke zdel slab.

Republikanska zmaga bi nedvomno že zdaj odločila, da bo Eisenhower leta 1956 ponovno nastopil kot kandidat na predsedniških volitvah. Poleg tega sodijo opazovalci, da bi republikanska zmaga, ki bi bila spričo okoliščin dejansko Eisenhowerjeva zmaga, pomenila resen udarec republikanski «stari gardi» in privržencem senatorja McCarthyja. Republikanski uspeh bi dejansko pomenil zmago liberalnejšega levega krila v stranki.

Nasprotno bi demokratični uspeh v predstavniški zbornici in v senatu (trenutno imajo demokrati 212 izmed 435 sedežev v zbornici in 46 izmed 96 sedežev v senatu) utegnila pripraviti Eisenhowerja do sklepa, da se po poteku svojega predsedniškega mandata umakne na svojo kmetijo v Pennsylvaniji. Demokratična zmaga bi obenem imela zelo verjetno pomembne posledice za bodočnost republikanske stranke. Pomenila bi namreč, da je imelo geslo demokratične stranke, da koristi republikanska politika samo premožnim slojem, znaten vpliv med volivci.

V New Yorku bo verjetno najbolj ogorčena borba za guvernersko mesto. Guvernersko mesto v New Yorku je že večkrat predstavljalo odskočno desko za volitve v Belo hišo. Tako je bilo na primer z republikancem Theodorom Rooseveltom in z njegovim daljnim nečakom, demokratom Franklinon D. Rooseveltom. Letos se borita za funkcijo guvernerja države New York republikanski senator Irving Yves in demokrat Averell Harriman, bivši ameriški veleposlanik v Moskvi in svetovalec nekdanjih predsednikov Roosevelta in Trumana. Po sondiranju javnega mnenja, kaže, da je Harriman favorit.

Vendar je treba v tem posebnem primeru kot tudi glede splošnega volilnega izida v vseh ZDA upoštevati nauke iz prejšnjih volitev, ko so razne napovedi, ankete in podobno pokazale precejšnjo netočnost.

Z včerajšnje počastitve spomina žrtev v rižarni

NOVI ELEMENTI V POLITIČNEM RAZVOJU V ITALIJI

Resni problemi pred zasedanjem demokristjanskega glavnega odbora

Socialdemokratske kritike vladne opustitve reševanja socialnih vprašanj in politične usmeritve liberalne stranke - Tudi demokristjanski sindikalist Pastore napada liberalce in kritizira vlado - Kriza demokristjanskega mladinskega vodstva - Florentinsko zasedanje „Socialistične avtonomije"

RIM, 1. — Jutri se začne v Trstu zasedanje demokristjanskega glavnega odbora, ki bi po načrtu moralo trajati dva dni. Zaradi večinskega razdeljevanja mandatov po glasovanju na kongresu ima sicer veliko večino v glavnem odboru Fanfanijeva skupina «demokratične pobude», vendar sta v njem zastopani tudi tako desnica kot nekaj levice. Kljub taki sestavi odbora in kljub izbiri Trsta za kraj zasedanja, kar naj pomaga s patriotičnim odnosom zasenčiti in omiliti številna notranja nasprotja v demokristjanski stranki, pričakujejo, da bo zasedanje precej živahno. Poleg tega bo zasedanje tudi važno, ker pada v čas, ko se tako v demokristjani stranki kot v strankah vladne koalicije pojavljajo številne kritike na račun politike demokristjanskega vodstva in same vlade.

O teh kritikah se je najprej samo šušljalo. Tako so govorili, da je Matteotti v nedavnem razgovoru s Scelbo prikazal predsedniku vlade nezadovoljstvo socialnih demokratov z njeno politiko. Nadalje so trdili, da se je Saragat jezil, ker na primer sploh ni bil obveščen o nedavni izmenjavi veleposlanikov in ostalih spremembah v diplomatski službi. Poleg tega se šušlja o nasprotjih med zunanjim ministrom Martinom, liberalcem, in obrambnim ministrom Tavianijem, demokristjanom, v nekaterih vprašanjih, ki spadajo v pristojnost obeh ministrstev.

Danes — pravzaprav jutri — pa prihaja kritika javno in v zelo odkriti obliki. Glasilo PSDI «La Giustizia» bo objavilo jutri članek podtajnika stranke Maria Tanassija z naslovom «Odkritega obraza». Besedilo članka je bilo že danes razdeljeno časopisom in agencijam.

«Giustizia» opisuje najprej na kratko zgodovino sedanje vlade in cilje v socialni politiki, ki si jih je zastavil PSDI, ko se je odločil za sodelovanje v vladi, nato pa pravi, da je prve mesece delovanje vlade označeval dinamizem, ki je «potrdil vrednost formule demokratične koalicije», da pa je danes «položaj spremenjen in hinavsko bi bilo trditi, da se stvari razvijajo povsem zadovoljivo».

Nato pravi glasilo PSDI, da je bilo po demokristjanskem kongresu v Neaplju, na katerem je prevladala smer «demokratične iniciative» mogoče upravičeno pričakovati, da bo socialna politika vlade dobila nov zagon. «Ti upi so bili ne le razočarani, temveč se je politika vlade celo zaustavila», pravi članek in nadaljuje, da je «Fanfanijeva lojalnost sicer izven diskusije», da pa se njegova politična dejavnost razvija v glavnem izven vlade in da je to «verjetno glavni razlog nepremičnosti vladnega delovanja».

Nato se Tanassi obsežno ob zasedanje glavnega odbora PLI in pravi, da ni glavna stvar v tem, da izražajo liberalci svojo zvestobo štiristranski formuli. V to namreč nihče ne dvomi, ker ne demokristjani ne liberalci danes nimajo drugega izhoda. Glavna stvar je v tem: «ne gre za to, da imamo kakršno koli štiristransko formulo, temveč takšno, ki je jasno usmerjena k delavskemu razredu». Če bo demokristjanska stranka zvesta sklepom neapeljskega kongresa in če bo akcijo vlade podprla z isto lojalnostjo, kot jo podpira PSDI, piše socialnodemokratsko glasilo, bodo vsa vprašanja rešena, «toda to se mora zgoditi hitro».

Nato se glasilo PSDI dotakne kočljivega vprašanja «obrambe demokracije», ki ga je pravzaprav sprožil Tognijev provokatorski nastop v poslanski zbornici in kominformovska nič manj provokatorska pretepaška reakcija. «Giustizia» pravi: «Usmeritev štiristranske koalicije in vlade mora biti jasno določena v času, ko se napovedujejo ukrepi v obrambo svobode in ustave. Vsakdo namreč ve, da je dejanski pomen takšnih ukrepov v tem, kakšne politične sile jih zagovarjajo.» Po tem namigu, da PSDI ne bi mogel sodelovati v kampanji za «obrambo svobode», če ima v njej pobudo demokristjanska desnica s Tognijevim makartizmom na čelu, in tudi ne, če napovedanih ukrepov ne spremlja k reševanju socialnih problemov usmerjene akcije vlade, pravi socialnodemokratsko glasilo, da je treba položaj ponovno proučiti in sicer ne v običajnem okviru posvetovanj med tajniki strank temveč «z odgovornim sodelovanjem vodstev in parlamentarnih skupin strank».

Na drugi strani daje resolucija, ki je bila izglasovana na zasedanju glavnega odbora PLI in s katero je tajništvo stranke vezalo zaupnico, glavni poudarek «odločni obrambi demokratične države, jamstvu proti vsaki grožnji za dušitve svobode». Ta resolucija, s katero se liberalna stranka dejansko pridružuje desničarski kampanji za omejitev svobode političnih glasbnj (najbolj vneti tognijevci zahtevajo celo razpust KPI in pri tem, kot kaže, uživajo podporo določenih ameriških krogov, ki včasih niso daleč od washingtonske vlade in njene dolge roke v Rimu, gospe Clare Luce), je bila sprejeta z veliko večino — s 129 glasovi izmed 152, pri 19 nasprotnih in 4 vzdržanih.

Odpor proti politiki Malagodijevega vodstva PLI je prišel predvsem iz vrst liberalne levice, ki dolži glavnega tajnika PLI «neliberalne» politike, ki poskuša spremeniti «stranko s svetlo moralno tradicijo, v stranko Cavourja in Benedetta Crocea, Giolittija in Einaudija, v bedno sredstvo konservativizma, braniteljico privilegiranih slojev, če ne celo reakcionarnih gospodarskih organizmov».

Proti politiki Malagodijevega vodstva PLI je danes s precejšnjo ostrino nastopil demokristjanski sindikalist Pastore, ki je izrazil začudenje sprico Malagodijevih besed na zasedanju glavnega odbora stranke. «Nedopustno je, je dejal Pastore, da nekdo na eni strani izpoveduje spoštovanje parlamenta, ki ga vsebuje tudi zahteva po obrambi demokratičnih ustanov, na drugi strani pa tako hrupno in slovesno osporava njegove sklepe. Parlament je soglasno sklenil, da obsega reforma ustanove IRI tudi ustanovitev delodajalskega sindikalnega organizma, ločenega od Confindustrije, in mi, ki smo dali za to pobudo, se nikakor ne maramo odpovedati uresničenju tega, kar je parlament že odobril».

Kritika demokristjanskega sindikalista Pastorea, predstavnika levice v stranki, se ne omejuje samo na stališče PLI, temveč prizadeva vsaj mimogrede tudi vlado. Tako je Pastore zahteval od nje, naj «izvede obveznosti, ki jih ji je naložil glas parlamenta». Nadalje je Pastore nastopil proti politiki likvidacije pasivnih podjetij z državno udeležbo. Dejal je med drugim: «Ne da ne soglašamo s potrebo zdravega upravljanja podjetij, toda na drugi strani se vprašujemo, ali je treba to potrebno ekonomičnost doseči za ceno gladu in bede delavcev, ali pa jo je nasprotno treba doseči s tem, da se priškrnejo nekateri izzivajoči načini in standardi življenja, ki se vedno prevladujejo v določenih slojih, oziroma, da se absorbirajo veliki dobički, doseženi v prejšnjih časih». Pastore je tudi dejal, da sprememba monarhije v republiko v Italiji nedvomno ne bi smela pomeniti samo spremembo oblike vladavine, temveč da je potrebna, kot kaže tudi ustava, «radikalna sprememba pogledov in usmeritve», in se vprašal: «Kaj se danes v tem, kar se dogaja na gospodarskem in socialnem področju, razlikuje od takrat, ko je veljal še albertinski statut in ko so v politiki in gospodarstvu prevladovale stare liberalne doktrine?»

Po takih izjavah je razumljivo, da velja zasedanju glavnega odbora demokristjanske stranke precejšnje zanimanje, ki so ga še povečale vesti o krizi v vodstvu demokristjanskih mladinskih skupin, ki ga je, kot poroča kominformistični tisk, Fanfani v celoti odstavil. Do danes, dva dni po prvi objavi te vesti, ni bilo še nobenega demantija. Nesoglasja so izhajale baje iz tega, da so mladinske skupine zahtevale od vodstva stranke odločnejšo in dejansko, ne samo deklamacijsko usmeritev k reševanju perečih gospodarskih in socialnih vprašanj.

Demokristjanski glavni odbor pa bo moral odgovoriti ne le na probleme, ki se pojavljajo v lastni stranki, temveč tudi — in glede na obstoj in delovanje vlade predvsem — na vprašanja, ki jih zastavljajo demokristjanski zavezniki v vladni koaliciji. Kritični članek v glasilu PSDI je bil nedvomno napisan prav za to priložnost. Medtem napovedujejo, da se bo v prihodnjih dneh sestal izvršni odbor PSDI in «proučil politični položaj».

Medtem se je danes v Florenci končalo drugo vsedržavno zborovanje gibanja «Socialistične avtonomije», ki je na zadnjih parlamentarnih volitvah nastopil na listah «ljudske enotnosti». Zborovanja so se med drugimi udeležili Ferruccio Parri, Greppi, Calamandrei, Albertoni, Vittorelli, Malvezzi, Cossu in drugi, politično poročilo pa je podal sekretar gibanja Codignola. Na zborovanju so med drugim sprejeli sklep, naj izvršni odbor sklene dokončne sporazume z ostalimi skupinami «ljudske enotnosti», ki naj skupaj tvorijo paritetični osrednji odbor «ljudske enotnosti». Politična resolucija zborovanja govori o potrebi razširitve leve usmerjenosti, socialistične alternative v Italiji in ustvarjanja pogojev za prerod socialističnega gibanja.

A. P.

Njihova zgodovina

«Il piccolo giornale di Trieste» toži 31. oktobra 1954 v članku «Naša zgodovina», da je spomenica o sporazumu postavila med italijansko in slovansko prebivalstvo Trsta «grdo žival» (una brutta bestia) — dvojezičnost. Skuša dokazovati ob dosedanji zgodovini Trsta, da te črne pošasti do zdaj ni bilo, ker so jo Italijani vselej zmagovito odgnali. Saj so silili celo dunajske oblastnike, če so uradovali v Trstu, naj se učijo italijanski. Pravi, da so bili Italijani silno prekanjeni (astutissimi) in zato se je moral pod Habsburžani, katerim so sicer služili kot disciplinirani podložniki (sudditi disciplinati), celo Goethejev jezik umikati Dantejevemu. Kako naj bi se ta zdaj umikal — slovenskemu?

Po njegovem mejijo jugoslovanske zahteve in beograjska «slovenska politika» na paradoks, kajti dvojezičnost se bo izkazala za nepraktično in škodljivo in bo povzročala grda dvoumja in strupene nesporazume. Pogreva neresnico, da je bila Avstrija bolj naklonjena Slovanom kakor Italijanom, dasi se je malo prej sam hvalil, kako so Italijani napeljevali avstrijsko vodo na svoj mlin. Razglaša ustanovitev hrvatske gimnazije v Pazinu 1899 kot velikansko protiitalijansko krivico. Zavzema se za tiste italijanske istrske župane, ki so se sklicevali na starorimskega cesarja Avgusta, češ da ima vsa dežela med Julijskimi Alpami in morjem neuničljiv tisočletni italijanski značaj, čeprav je bil večji del teh krajev že tisoč tri sto let naseljen s Slovani.

Pripisuje tržaški univerzi vlogo italijanske utrdbe zoper slovanski vzhod. Omenja Ascolijeve preroške napovedi, da se po italijanstvu Dalmacije zruši istrsko italijanstvo in ostane Trst osamljen italijanski otok, obkoljen s slovanstvom Goriške in Istre. Dasi se italijanstvo nikjer ni zrušilo, vzklika: «Naš današnji položaj!»

Govori o demokratskih, liberalnih in človeških pravicah, ki so zanj pravice «italijanskega človeka» do Julijske krajine, češ da so te pravice potrdili s svojimi žrtvami Oberdan, Slataper, Stuparich, Fauro-Timeus, Xydias in Sauro, pri čemer pozablja, da nosita le dva italijansko, štirje pa neitalijansko ime in da sta bila Slataper in Stuparich, kakor premnogi drugi, žrtvi stoletnega potujčevanja Slovanov v mešani tržaški občini.

Proti koncu priznava diplomatsko obveznost sporazuma med Italijo in Jugoslavijo: «Hočemo, da se pravica Slovencev spoštuje. Naj uporabljajo svoj jezik, kakor hočejo in kjer hočejo». Prisega zvestobo «očetni govorici, ki se je zmagovito obdržala v šolah, uradih, upravnem življenju, javnih spisih» tudi pod avstrijskimi namestniki.

«Iz te zgodovine», zaključuje, «prihajajo nasveti, opomini, obveznosti za vse in vsakogar, za vlado, za njene predstavnike, za stranke, za meščane vsake smeri in vsakega družbenega sloja». To je bila zgodovina nenehnega raznarodovanja, zlasti v Trstu samem, kjer Slovenci dolgo niso smeli imeti ne osnovnih ne srednjih šol, dokler si jih niso začeli sami ustanavljati. Na tako zgodovino se bo Italija težko sklicevala zdaj, ko se je obvezala, da se bo glede Slovencev ravnala po Razglasu človeških pravic z dne 10. decembra 1948.

Kakor vidi v dvojezičnosti «grdo žival», ki naj oba domača naroda razdvaja, ta se bo obešal na to svojo raznarodovalno zgodovino ter samo italijansko uradovanje, kakor ga je izvajala tržaška občina. Taki častilci raznarodovalne zgodovine prav nič ne pomislijo, da ne bo z dvojezičnostjo noben tržaški Italijan prikrajšan niti za milijoninko svojih narodnih in človeških pravic, ki mu ostanejo vse popolnoma neokrnjene, kakor jih uživa danes. Posebni statut hoče samo, da naj uživajo enake pravice tudi Slovenci pod italijansko in Italijani pod jugoslovansko upravo.

Tega «Mali tržaški dnevnik» («Il piccolo giornale di Trieste») nikakor ne more ali noče razumeti. Zmeraj znova priporoča in zagovarja dosedanjo neenakopravnost Slovencev. Ali res misli, da bo morala samo Jugoslavija priznavati človeške pravice svojemu italijanskemu prebivalstvu, medtem ko silno prekanjeni (astutissimi) italijanski oblastniki Slovence v Trstu za iste pravice lahko ukanijo?

Taka prekanjenost se ne bo obnesla.

P—in

ZA NAPREDEK JUŽNE PRIMORSKE

Hidrocentrala Reka-Osp

11,5 milijonov din za pripravljalna dela - 220 milijonov kwh letno - Zainteresiranost Trsta na velikem načrtu

LJUBLJANA, 1. — Med načrti, ki jih izdelujejo posebne komisije pri izvršnem svetu LR Slovenije za potrebe koprskega okraja, je tudi načrt velike hidrocentrale pri Ospu. Ta elektrarna bi imela veliko moč okoli 90.000 kw in bi dajala približno 220 milijonov kw ur električne energije na leto, od tega 97 odst. dragocene zimske energije. Elektrarna bi izkoriščala vodo notranjske Reke, ki bi jo zajezili pri Vremah, preden se izgubi v Skocijansko jamo. Zajezitev bi omogočila akumulacijo približno 73 milijonov kub. metrov vode. Zajezitev bi segala 17 km po strugi navzgor do Prema. Od jeza bi bila voda speljana po 18 km dolgem rovu s padcem 370 metrov do strojnice pri vasi Osp, od koder bi se spuščala v Rižano ali pa v Miljski zaliv. Za raziskovalna dela v zvezi s tem načrtom je predlagan za prihodnje leto znesek 11,5 milijonov din.

Načrt izkoriščanja vodne energije Reke ni nov, saj so proučevali možnosti izkoriščanja že v Avstriji. Družba SADE pa je v razdobju med obema vojnama že dobila koncesijo. Načrt te družbe je bil v glavnih potezah enak, kot je sedanji, vendar pa nekoliko manjši. Po tem načrtu bi napravili zajezitveno jezero s 26 milijoni kubičnih metrov vode in od jezu 3.200 metrov odkritega in 13.600 metrov pokritega kanala v Ricmanjih, kjer bi bili dve električni centrali z vzgrajeno močjo 32.000 kw, ki bi proizvajali 150 milijonov kwh na leto.

Kot vidimo, je sedanji okvirni načrt posebne komisije pri izvršnem svetu LR Slovenije mnogo obsežnejši in predvideva znatno večje izkoriščanje vodne energije. Ta načrt bo omogočil obsežno zaposlitev že pri gradnji jezu, kanalov in central takmajšnjim pasivnim krajem. Cenena električna energija pa bo omogočila industrializacijo južnega dela Slovenskega Primorja.

Nov načrt gradnje velike električne centrale zanima tudi Trst in to glede dobav električne energije, ker bo nova centrala dobavljala električno energijo zlasti v kritičnih mesecih, in še posebej za dobavo pitne vode. Tržaški občinski svet je sicer lani že izglasoval sklep o zgraditvi novega vodovodnega omrežja, ki se bo napajalo v Furlaniji. Ta načrt pa je zelo drag, ker bo treba vodo dovajati od daleč s pomočjo črpalk in bodo potrebne tudi zapletene čistilne naprave. Vse te drage naprave bi s pomočjo novega hidro-električnega sistema odpadle in bi Trst dobil vodo na najcenejši način.

Seveda je rešitev tega vprašanja tehnično zapletena, ni pa nepremostljivih tehničnih ovir in bi se tudi to vprašanje lahko rešilo v okviru sodelovanje.

O kolektivni varnosti

NEW YORK, 1. — Na današnji seji političnega odbora OZN je ameriški delegat Maloney med razpravo o kolektivni varnosti izjavil, da je izdelava sistema kolektivne varnosti v OZN nujni sestavni del za vsakršen program o razorožitvi.

Kakor je znano, je dvanajst držav, med katerimi so tri zahodne velesile, predložilo resolucijo, ki predlaga, naj se še dalje ohrani komisija za kolektivne ukrepe proti napadalcu. Britanski delegat se je izrekel za to resolucijo, jugoslovanski delegat Kos pa je poudaril, da je komisija napravila koristno delo, ko je izrekla opomin morebitnim napadalcem, pripomnil pa je, da komisija sedaj preveč vztraja na vojaški plati kolektivnih ukrepov in ne poudarja dovolj možnosti rešitve sporov na miren način s pogajanji.

Morje pri Salernu vrača žrtve neurja

SALERNO, 1. — Ker so iz morja pri Vietri sul Mare potegnili drugih šest trupel, znaša sedaj uradno ugotovljeno število mrtvih 272. To število je takole razdeljeno: Salerno 113, Vietri sul Mare 66, Cava dei Tirreni 34, Maiori 31, Tramonti 25, Minori 3.

Nocoj je v Salernu minister za javna dela predsedoval seji tehničnih organov, na kateri so sprejeli razne ukrepe glede najnujnejših obnovitvenih del.

Danes je prizadete kraje obiskal predsednik republike Einaudi.

Medtem pa so ves dan nadaljevali s sondiranjem morskega dna pred Marina di Vietri in so potegnili iz vode še drugih šest trupel, ki so ležala pod blatom na dnu morja.

Še dalje prevažajo v nekatere kraje živila in druge potrebščine s helikopterji. V Neaplju pa so danes izročili Italijanskemu Rdečemu križu prvi del ameriške pomoči, ki so jo pripeljali z ameriškega oporišča v Livornu. V Salerno je priplula francoska ladja «Bambara» s 70 tonami živil, ki jih je poslala francoska vlada za ponesrečence.

PNOM PENH, 1. — Indijski ministrski predsednik Nehru se je danes ob povratku iz Pekinga ustavil v Pnom Penhu. Danes zjutraj ga je sprejel kamboški kralj, pozneje pa ministrski predsednik.

NUDA PROMETNA NESREČA V ZAGREBU

17 mrtvih in 35 ranjenih

Tramvaj je na strmi Mirogojski cesti skočil iz tira, zadel v železen steber in se prevrnil

ZAGREB, 1. — Po uradnem obvestilu uprave za notranje zadeve mesta Zagreba je prišlo včeraj zjutraj okoli 9. na Mirogojski cesti v bližini pokopališča do hude tramvajske nesreče, pri kateri je izgubilo življenje 17 ljudi. Ranjenih je bilo 35 oseb, od katerih 7 hudo.

Prve izpovedbe preživelih pričajo, da je prišlo do nesreče zaradi iztirjenja tramvajskega voza. Tramvaj brez prikolice, ki se je zjutraj vračal z zagrebškega pokopališča, je iz doslej nepojasnjenih vzrokov, skočil s tira in drvel po ulici, ki je na tem delu silno strma. Tramvajski voz, poln potnikov, je drvel nekaj časa po ulici, nato se je začel počasi nagibati na levi bok in nato udaril v neko drevo. Zaradi tega udarca se je voz popolnoma obrnil na levo stran ter nato udaril v železni steber in se šele tu ustavil.

Vest o veliki nesreči se je hitro razširila po vsem Zagrebu in izzvala globoko žalost vseh meščanov. Pred bolnišnicami, v katerih so ranjenci, so prave povorke meščanov, ki želijo dati kri za transfuzijo in tako pomagati ponesrečencem.

V poslednjih 20. letih je to najhujša prometna nesreča, ki se je zgodila v Zagrebu. Podobna nesreča se je zgodila prav na istem kraju pred nekaj leti, toda takrat ni bilo toliko žrtev.

V Londonu grozi nova stavka

LONDON, 1. — Londonski pristaniški delavci so se danes vrnili na delo. Toda kmalu potem je nastal nov spor, zaradi katerega je okoli 2000 delavcev znova začelo stavkati. Delavci so protestirali, ker so ponekod zaposlili za prevažanje tovornih avtomobilov, vozače, ki niso člani sindikatov. Delavci obtožujejo nekatere prevozne družbe, da so tudi med stvko nakladali blago iz skladišč na ladje, ter odklanjajo natovarjanje in raztovarjanje tovornih avtomobilov, ki jih vozijo vozači brez sindikalne izkaznice.

O novem sporu je danes govoril v spodnji zbornici minister za delo Monckton, ki je poročal o prenehanju stavke. Minister je izjavil, da je dosedanja stavka povzročila veliko škodo gospodarstvu in da bo nekatere izgube težko nadomestiti. Povedal je, da znaša vrednost blaga, namenjenega za izvoz, ali ki je bilo uvoženo in ki leži v pristaniških, okoli 200 milijonov šterlingov.

Vse kaže, da se bo nova stavka, ki se je danes začela v Londonu, razširila. Proti večeru je stavkalo že 2.500 delavcev, medtem ko je 13 parnikov imobiliziranih.

V spodnji zbornici je laburistični poslanec Alfred Robens, ki je govoril takoj za ministrom za delo, opozoril vlado naj ne zaposluje poleg delavcev, ki so vpisani v sindikate, takih delavcev, ki niso včlanjeni v sindikatih.

Medtem je v ostalem delo v pristanišču v polnem teku. Parnike razkladajo tudi v večernih urah ob razsvetljavi reflektorjev.

Stavka 8.000 delavcev v delavnicah za popravljanje ladij, ki se je začela pred sedmimi tedni zaradi nekaterih odpustitev, pa še dalje traja.

NEW YORK, 1. — Veliko ameriško letalo «Constellation», ki je odpotovalo iz Norfolka v Virginiji in je bilo namenjeno na Azorske otoke, pogrešajo od včeraj zjutraj. V letalu je bilo 21 članov posadke in 21 potnikov, ki so bili povečini ameriški častniki, od katerih so nekatere spremljale njihove žene in otroci. Sedaj brez prestanka išče letalo nad 200 letal ameriške mornarice, ter več vojnih ladij.

SPOMINSKI DNEVI

Na današnji dan je bil leta 1944 osvobojen Zadar.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Danes, TOREK 2. novembra
Vseh mrtvih dan, Zdenka
Sonce vzide ob 6.45 in zatone ob 16.51. Dolžina dneva 10.06. Luna vzide ob 12.28 in zatone ob 21.56.
Jutri, SREDA 3. novembra
Hubert, Bogomil

PRAZNOVANJE „DNEVA ŽRTEV“ V MESTU IN OKOLICI

Počastitev spomina padlih ob spomenikih in grobovih

Spominska svečanost v Rižarni in na pokopališču pri Sv. Ani, pri spomeniku talcev in na kraju usmrtitve Pinka Tomažiča ter tovarišev na Opčinah itd. Tudi predstavniki jugoslovanske delegacije so položili vence na grobove padlih v osvobodilni vojni

Na straži

Ko smo včeraj v lepem jesenskem jutru obiskovali grobove naših padlih, so pred nami vstajali bolj vidni kot sicer njihovi liki, liki živih ljudi, ki so se borili za svobodo narodov, za njihovo narodno in socialno osvoboditev iz mračnjaštva, v katero je pahnilo svet nasilje. Pred nami so vstajali preprosti ljudje velikih dejanj, ki bodo ostala zapisana v dnevniku človeštva z neizbrisnimi zlatimi črkami. Dolga je bila njih vrsta: za mučencem iz Rižarne je stal talec z Opčin, obešenec iz Ul. Ghega, heroj z openskega strelišča, borec iz partizanske brigade, aktivist iz mestne četrti, interniranec iz Mathausena in z Raba in cela vrsta drugih. Vseh vrst jih je bilo: fantje in dekleta, možje in žene, tudi otroci, Slovenci in Italijani in še drugi. Različnih stanov in različnega jezika, različnih misli in pogledov, a vendar nam je iz njihovih molčečih ust prihajal nasproti harmonično zliti glas: Bratje, ljudje, bodite enotni, stojte na straži. Preštejte nas, ki trohnimo in spoznali boste, da je bilo preveliko gorje, da bi se smelo ponoviti. Združite se, pobratite se, da ne bo nikoli več tekla nedolžna kri...

Potem so se nam prividi umaknili in ko smo se vračali s postojank križevega pota naših narodov, nas je kot odmev, spremljal glas: Bratje, bodite enotni, združite se... In kamor smo šli, v mesto in na deželo, v tovarno in pisarno, v šolo in na cesto, povsod je bil z nami odmev glasu. Toda pozlej ni bil več samo odmev. Bil je že glas našega srca, postal je že naša zavest, da je združitev in pobratenje resnično edina pot, da se nikoli več ne povrne gorje. Postal je ukaz, ki ga je treba izvrševati in izvršiti zato, da bomo živeli v napredku, da bodo narodi in ljudje resnično svobodni.

Vemo, ta pot je strma in težavna, a vendar lažja kot nekoč. Na milijone in milijone nas je, ki hočemo hoditi in ki že hodimo po njej. In prišli bomo do cilja, če bo z nami vedno kot spremljevalec spomin na naše žrtve in njihov resni in vedno veljavni opomin; Bratje, stojte na straži...

Delegacija Zveze partizanov z vencem v Rižarni

Sinoči, ko so se že v temi zaprla vrata pokopališč, je na grobovih, kjer je med letom po navadi tako tiho in temno, gorelo na stotine in stotine lučk, tako da je njihov rdečkast sij presegel visoke zidove pokopališč. Skrbne roke, ki niso prižgale svečke, so že prej očistile grobove, nanosile nanje cvetja in skozi ves dan so se pred njimi ustavljali sorodniki, prijatelji in znanci, da se oddolžijo spominu dragih pokojnikov. In kdor je prišel na pokopališče, ta ni obiskal samo svojih umrlih, vsakdo se je ustavil bodisi ob spomeniku bodisi ob grobu onih, ki so v času narodnoosvobodilne borbe žrtvovali svoje najdražje za boljšo bodočnost svojega naroda, za zmago pravice nad nasiljem.

Včeraj je bil dan žrtev. Spomeniki padlim borcem, partizanski grobovi in spominske plošče, ki govorijo o žrtvah našega ljudstva, so raztreseni po vsej naši zemlji, v mestu in okolici. In kot vsako leto na ta dan, tako so naši ljudje tudi včeraj obujali spomine na one, ki so s krvavimi črkami pisali zgodovino našega naroda: bazoviške žrtve, Tomažič in tovariši in potem po vrsti vsi oni, ki so kot borci, talci in mučenci darovali svoja življenja v času narodnoosvobodilne borbe.

Zato so bili njihovi spomeniki in grobovi, včeraj okrašeni z venci in cvetjem, ki so jih tja položile organizacije in sorodniki ter neštevilne roke vseh onih, ki so se spomnili na najboljše sinove našega naroda.

In kot vsako leto, tako je bila tudi včeraj vrsta spominskih svečanosti, ko so polagali vence na grobove in spomenike naših padlih junakov in ko so ob njih peli žalostinke. Zveza partizanov je ob prisotnosti velikega števila članov in demokratov položila venec najprej na spomenik žrtvam v Rižarni, kjer je tov. Armido Ukmar po kratkem nagovoru pozval prisotne, da z enominutnim molkom počastijo spomin žrtev nacističnih mučiteljev. Od tam so vsi skupaj odšli na pokopališče pri Sv. Ani kjer so predstavniki Zveze partizanov položili vence na grobove padlih partizanov. Zbrane je v slovenščini in italijanščini nagovoril tov. Štoka, ki je prikazal veličino in pomen padlih junakov ter poudaril, da so padli za one ideale, za katere se mi še danes borimo: za svobodo, za bratstvo, za pravičen socialni red. Oni so vzor naše borbe, od katere ne bomo odnehali, dokler ne bodo uresničena vsa načela, za katera so padli junaki darovali svoja življenja.

Ko so prisotni še z enominutnim molkom počastili njihov spomin, so na partizanske grobove natrosili belega jesenskega cvetja.

Po podeželju so vaščani in vaške organizacije pripravile neštevilno vencev s trakovi v narodnih barvah z rdečo zvezdo in jih položili k spomenikom in na grobove. Tako so v Bazovici okrasili spomenik žrtvam in grobove borcev JA, kamor so položili vence člani OF iz Bazovice in Padrič. Na popoldanski svečanosti na bazoviškem pokopališču, ob prisotnosti velikega števila ljudi, je domači pevski zbor zapel «Oj Doberdob» in «Poljana toži», dve deklici pa sta ob grobovih borcev recitirali svečanosti primerni pesmici.

V Lonjerju so na pokopališču počastili spomin padlih z enominutnim molkom, potem pa je zbor zapel dve žalostinki. Venec je položila Zveza partizanov prav tako tudi k spomeniku lonjerskih junakov, kjer je bila podobna svečanost kot na pokopališču. Na Opčinah so žene in mladina pripravili vence za grobove padlih borcev JA, za domače partizane, za spomenik talcem, Pinku Tomažiču in tovarišem, za na grob ruskim vojakom ter trnjev venec, ki so ga obesili na drevo, kjer so nacisti usmrtili tovarišico Rozalijo Gulič iz Vrhovelj. Popoldne je domači pevski zbor na pokopališču zapel tri žalostinke.

V Nabrežini je bila spominska svečanost najprej na pokopališču, potem pa še pred spominsko ploščo na trgu, kjer je nabrežinski pevski zbor «Igo Gruden» zapel «Žrtvam» in «V nove brazde». Na pokopališču na Proseku je pel pevski zbor «Ivan Vojko» in tako je bilo po še nekaterih drugih vaseh.

Člani Jugoslovanske delegacije v Trstu so v včerajšnjih dopoldanskih urah položili vence na vse grobove padlih borcev JA, borcev NOB in žrtev nacifašističnega terorja.

S polaganjem vencev so včeraj počastile spomin padlih tudi razne politične in slične organizacije v Trstu.

OBVESTILO

Pripravljalnega odbora za ostvaritev Slovenske gospodarsko-kulturne zveze v Trstu

Pripravljalni odbor za ustanovitev Slovenske gospodarsko-kulturne zveze v Trstu obvešča gospodarske, kulturne in sorodne organizacije, da ne namerava poimensko vabiti posamezne ustanove, da pristopijo k ustanovitvi zveze. Zato naj velja to obvestilo kot poziv vsem ustanovam, združenjem in društvom, ki so se že ali se bodo odločila, da pristopijo, naj svoj pristop čimprej prijavijo pripravljalnemu odboru.

Začasni sedež pripravljalnega odbora je v Ulici Roma 15/II., in bo odprt vsak delavnik od 18. do 19. ure. Zastopniki prizadetih ustanov bodo v tem času dobili od člana pripravljalnega odbora vsa zažalena obvestila in osnutek pravil zveze na vpogled.

PRIPRAVLJALNI ODBOR

Urnik trgovin

2., 3 in 4 novembra

Danes na praznik vseh mrtvih: trgovine bodo ves dan redno odprte. 3 nov. sv. Just: Zaprte bodo vse trgovine razen trgovin z jestvinami vseh vrst ter cvetličarn, ki bodo odprte od 8. do 13. ure, in mesnic, ki bodo odprte od 6. do 11. ure. 4. novembra: Zaprte bodo vse trgovine razen mlekarn in pekarn od 7. do 12. ure ter cvetličarn od 8 do 13. ure.

Osrednja ribarnica in prodajalnice rib v mestu bodo odprte 3. novembra do 12. ure, 4. novembra pa bodo zaprte. Za branjevce in prodajalce na mestnih trgih bo veljal isti urnik kot za trgovce njihove kategorije.

ZANIMIVE IZJAVE MINISTRA VANONIJA

KAKO MISLIJO UPORABITI izredno nakazilo 32 milijard lir

Trst lahko postane dragocen posrednik za krepitev gospodarskih odnosov z Jugoslavijo - Enake pravice in enake dolžnosti z državljani ostalih italijanskih pokrajin

Nedeljski «Il Piccolo - Giornale di Trieste» prinaša nekatere zanimive izjave italijanskega ministra Vanonija o gospodarskih vprašanjih Trsta. Minister je ugotovil, da skuša vlada s takojšnjimi ukrepi zagotoviti sredstva za prve najnujnejše potrebe in na drugi strani ustvariti pogoje za ozdravljenje tržaškega gospodarstva. V tej zvezi je dejal:

«Trst lahko postane sedaj, ko se je vrnil v okvir nacionalnega gospodarstva, dragocen posrednik za krepitev gospodarskih odnosov z Jugoslavijo, s katero so sedaj ustvarjene osnove za lojalno sodelovanje».

Najdaljši del ministrove izjave pa se nanaša na uporabo izrednih sredstev, katere je vlada nakazala Trstu, odnosno uporabo posojila 32 milijard lir. Po mnenju ministra se morajo ta sredstva porabiti za:

«1. Splošni gospodarski razvoj in se posebej za razvoj industrije. 2. Razvoj prometa in turizma. 3. Premostitev prehodnega razdobja tako, da se rešijo najtežja osebna vprašanja».

V ta namen bodo ustanovili vrsto fondov:

Fond za okrepitev gospodarstva za investicije tržaški industriji, vključno ladjedelnicam in gradbeništvu. Tako so že zagotovili ladjedelnicam naročila za približno 18.000 ton ladjevja.

Fond posojil mali in srednji industriji, za kar je vlada nakazala 500 milijonov.

Nakazilo 5 milijard lir «Ustanovi treh Benečij» - «Ente Tre Venezie», ki se bo bavila z osuševanji, melioracijami in zlasti z dokončno namestitvijo ezulov.

Načrt obsega poleg tega nakazila za javna dela (ceste, železnice, pristaniške naprave itd.), nakazila tržaški in drugim občinam in ostalim ustanovam.

Minister zaključuje svojo izjavo poudarjajoč, da smatra vključitev tržaškega gospodarstva v italijansko kot: «enakost pravic z državljani vseh ostalih pokrajin Italije in enakost dolžnosti, ki zadevajo vse sektorje in ne samo gospodarstvo».

Tudi ta izjava potrjuje znano stališče italijanske vlade in rimskih vodilnih krogov na sploh, da je sedanja izredna pomoč Trstu v resnici zadnja in da bo odslej veljalo pravilo «enakost pravic in dolžnosti». Kot je na eni strani prav, da Trst živi sam svoje zdravo gospodarsko življenje (kar si žele predvsem Tržačani sami) brez «pomoči», pa je treba tudi poudariti osnovni pogoj za uspeh takih prizadevanj. Brez omogočitve svobodnega izvrševanja osnovnih gospodarskih funkcij Trsta je namreč vsako upanje na ozdravitev tržaškega gospodarstva zaman.

Izzivalno zborovanje

Za četrtek 4. t.m. so tudi misini (fašisti) napovedali v Trstu sestanek svojih glavnih voditeljev iz vse Italije in somišljenikov iz Trst. Napoved tega sestanka je razburila vse iskrene antifašiste v Trstu in izzvala tudi proteste.

Prav te dni častimo spomin žrtev fašizma in nacizma, ki sta še posebno divjala v Trstu. Zato nas je napovedani sestanek fašistov še bolj ogorčil, saj je med njimi večina takih, ki so se aktivno udeleževali preganjanja naprednih demokratov in antifašistov. Razen tega pa predstavljajo ti ljudje v Trstu v teh dneh tudi resnično nevarnost za javni red, saj se prav dobro spominjamo, do kakšnih incidentov lahko privedejo obiski raznih Pozzov in podobnih novih in starih fašistov, zlasti ker že nastajajo v mestu incidenti, ki jih povzročajo fašistični nestrpneži. Mislimo, da takšni sestanki samo škodujejo pomirjenju in lahko le vzbujajo nebrzdane šovinistične strasti. Zato bi bilo prav, da bi jih oblast ne dovolila.

Obvestilo rejcem bikcev

Obveščamo zainteresirane živinorejce, da bo zadnje dni novembra in prve dni decembra redni jesenski pregled za potrditev bikov. Zakon ne dovoljuje reje nepotrjenih bikov, če slučajno ni v teku prošnja za potrditev.

Zato morajo vsi lastniki bikov, kateri bodo prihodnjega decembra stari 10 mesecev, predložiti do sobote 27. novembra prošnjo, naslovljeno na Komisijo za potrditev bikov pri Področnem kmetijskem nadzorništvu — Ulica Ghega štev. 6-I. Ravnotako morajo predložiti prošnjo lastniki že potrjenih bikov, katerih potrditev poteče decembra meseca.

Vsa potrebna pojasnila dajejo na sedežu Komisije ali telefonično, na številki 38673.

Lov za lahkoživkami

Leteči oddelek je s pomočjo oddelka za zaščito morale izvršil te dni več racij, med katerimi so aretirali 32 lahkoživk. Nekaj od teh so poslali v bolnišnico, za druge pa, ki ne stanujejo v Trstu so uvedli preiskavo, nakar jih bodo poslali v njihove rojstne kraje. Te dni so ujeli tudi 24-letnega Roberta Bandiero iz Padove, ki je prišel v Trst v upanju, da mu ne bo treba služiti vojaščine. Mladeniča so poslali v Padovo in ga prijavili vojaškemu sodišču.

Izmislila si je napad

Pred dnevi je 19-letna Marija D'Urso iz Ul. Rismondo prijavila policiji, da je postala žrtev roparskega napada. Njeno pripovedovanje pa policijske organe ni prepričalo, zaradi česar je preiskavo prevzelo v roke osebje letečega oddelka (nov naziv je «squadra mobile»), ki je dekle večkrat izpraševalo. Toda D'Ursova je svoje trditve vsakikrat spremenila, kar je agente osupnilo. Končno je priznala, da ji je zvečer 27. preteklega meseca sledil mlad moški, ki jo je hotel objeti in poljubiti, čemur pa se je ona uprla. Njene kontradikcije pa niso še prepričale preiskovalnih organov, ki so prišli do spoznanja, da se je dekle vse izmislilo, zaradi česar so jo pod obtožbo simuliranja napada prijavili sodišču.

URNIK OBCINSKIH MENZ IN DNEVNEGA HOTELA

Tržaška občina obvešča, da bodo ob priliki bližnjih praznikov in spričo prihoda številnih skupin ljudi v Trst menza na Trgu Libertà s priključenim hotelom ter menzi v Drevoredu XX. septembra in v Ul. Gambini vse dni nepretrgoma odprte.

NOCNA SLUZBA LEKARN

Crevato, Ul. Roma 15; Croce Verde, Ul. Settefontane 39; Gmeiner, Ul. Giulia 14; Al Lloyd, Ul. dell'Orologio 6; Signori, Trg Ospedale 8; Harabaglia v Barkovljah in Nicoli v Skednju.

OBLAST JE DOLŽNA V KALI ZATRETI FAŠISTIČNI ŠKVADRIZEM

Brutalen fašistični napad na gostilničarja v Rojanu

Policija je aretirala dva od petih napadalcev, ki so gostilničarju, ki je Italijan, prizadejali številne telesne poškodbe - Enoten in odločen nastop italijanskih in slovenskih gostov v gostilni proti fašističnim škvadristom

V nedeljo zvečer je prišla skupina petih fašistov v gostilno v Ulici Apiari 3 v Rojan in začela izzivati lastnika. Fašisti so se takoj spotaknili ob mali prtič, kakršne uporabljajo v Trstu mnoge gostilne in so naprodaj v mestnih trgovinah, v beli, rdeči in modri barvi, s katerim je gostilničar pokril gnjat. Vzeli so prtič v roke in začeli kričati: «Porco de s'ciavo, ora è finita per te, è arrivata l'Italia» in podobne psovke in grožnje. V resnici pa lastnik sploh ni Slovenec, je pa znan kot pošten demokrat. Takoj nato so skočili na gostilničarja, mu zbili naočnike in ga začeli pretepati. Napadenemu gostilničarju so priskočili na pomoč nekateri domači gostje, ki so bili v gostilni, in in njegova snaha. Gostje, ki so bili sami Rojančani so se postavili napadalcem v bran in tako rešili gostilničarja večjih poškodb. Napadalce so zadržali v gostilni in poklicali policijo, ki jih je odpeljala. Dva od napadalcev (enega domačini dobro poznajo kot hudega fašista; gre za nekega «Carletta» bolničarja, ki stanuje v Rojanu) je policija zadržala na policijski postaji v Barkovljah.

Policija je odpeljala s seboj tudi gostilničarja, da je povedal vse podrobnosti o zahrbtnem fašističnem napadu. Včeraj zjutraj je gostilničar šel v bolnišnico, kjer so mu ugotovili razne poškodbe po telesu. Priporočili so mu tri dni počitka. Pri napadu so fašisti večkrat udarili tudi gostilničarjevo snaho, ki je odločno branila tasta. Po končanem incidentu so se gostje še dolgo zadržali v gostilni in komentirali dogodek. Predvsem so ugotovili, da je treba takoj odločno nastopiti proti vsakemu fašistinčnemu izzivaču in mu preprečiti zločinske namere. Dogodek je izzval komentarje tudi med ostalimi Rojančani, ki so z zadovoljstvom ugotavljali, kako so domačini, Slovenci in Italijani, ki so bili v gostilni skupno nastopili proti fašistom.

Včeraj pa smo zvedeli še za drug dogodek, ki je izzval zaskrbljenost med prebivalci, ki stanujejo v tako imenovani «casa dei quaranta quartieri» v Ulici Commerciale. V noči med soboto in nedeljo okrog 2.30 ure je prišla pred vhod te hiše velika skupina policistov «Celere». Medtem ko so se eni ustavili na Ulici Commerciale, so drugi obkolili stavbo. Nato je skupina okrog 15 policistov šla v zadnje nadstropje in potrkala na vrata stanovanja nekega upokojenega delavca. Ko jim je gospodinja odprla, so ji izjavili, da so bili obveščeni, da so zlikovci oropali neko družino v hiši. Začeli so takoj stikati po straniščih in so pogledali tudi v omenjeno stanovanje. V hiši pa ni nikomur znano, da bi koga oropali. Ko so odšli iz stanovanja, so hoteli pogledati tudi na streho. Vhod pa je bil zaprt. Na Ulici Commerciale pa so do jutra ustavljali posamezne osebe in jih spraševali, kam gredo in podobno. V nedeljo so bili ves dan okrog omenjene stavbe, ne da bi prebivalcem povedali zakaj. Zdi se, da so tudi včeraj od daleč opazovali stavbo.

Ljudje se upravičeno sprašujejo, kaj se dogaja okrog njihove hiše, da jih je obiskalo toliko policistov v tako poznih nočnih urah. Tudi prisotnost policije v nedeljo so gledali z zaskrbljenostjo. Znano je, da v stavbi stanujejo same delavske družine, ki se preživljajo z delom. Nihče ne zna povedati, kaj naj bi bilo vzrok za to policijsko intervencijo.

Uradno ni policija nič sporočila o dogodku. Zato ostane vsa zadeva še bolj nejasna. Mnenja smo, da bi morale policijske sile, potem ko nastopijo tako množično, pojasniti za kaj gre, da se ljudje pomirijo.

Zaradi tega pričakujemo, da bodo organi javne varnosti pojasnili dogodek javnosti.

Nepojasnjen padec

V nedeljo popoldne so našli v veži hiše, kjer stanuje 63-letnega brivca Salvatora Cucicnotto iz Ul. Procureria, katerega so morali sprejeti s prognozo okrevanja v 6 ali 8 dneh na opazovalni oddelek. Moža, ki do sedaj še ni spregovoril, pa so morali včeraj zaradi poslabšanja stanja premestiti na I. kirurški oddelek, kjer so mu ugotovili tudi možganski pretres. Prognoza okrevanja je sedaj, razen seveda, če ne nastopijo nadaljnje komplikacije, 10 ali 30 dni.

KOMISARIAT UVELJAVLJA DVOJEZIČNOST

Kaj še čakajo občina in drugi?

Tiskovni in informativni urad Generalnega vladnega komisariata za Tržaško ozemlje nam je včeraj poslal sporočilo, v katerem nas obvešča, da je komisar dr. Palamara dobil od predsednika italijanske republike brzojavko, v kateri se mu zahvaljuje za brzojavko, ki jo je dr. Palamara poslal predsedniku republike

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da nam je bilo to sporočilo poslano v slovenščini, kar smo te dni dvakrat zahtevali na osnovi pravice o uporabi slovenščine, ki nam jo zagotavlja poseben statut. Hkrati pa ugotavljamo tudi, da tržaška občina še vedno ignorira posebni statut in nam pošilja svoja uradna obvestila samo v italijanščini. Zato ponovno opozarjamo tako tržaško občinsko upravo kot vse ostale javne ustanove in urade, ki niso še začeli izvajati jasnih določb posebnega statuta o pravici uporabe slovenskega jezika, na sledeči odstavek:

«Javni dokumenti, ki se nanašajo na pripadnike teh etničnih skupin (jugoslovanske etnične skupine na področju pod italijansko upravo in italijanske etnične skupine na področju pod jugoslovansko upravo, op. ur.), vštevši tudi sodne razsodbe, bodo spremljani s prevodom v odgovarjajočem jeziku. Isto velja tudi za uradna obvestila, javne proglase in publikacije.»

V OKVIRU PRAZNOVANJA 4. NOVEMBRA

Danes začetek sestanka nacionalnega sveta KD

Sprejemi pri komisarju dr. Palamari - Prihajanje vojaških sil za parado - Nenehno romanje iz italijanskih mest

Danes se začne v Trstu sestanek nacionalnega sveta krščanske demokracije, na katerem bo najprej podal politični tajnik stranke Fanfani politično-organizacijsko poročilo. Na sestanek je prišel tudi državni podtajnik Ferrari Aggradi, ki ga je včeraj sprejel generalni vladni komisar prefekt Palamara.

V nedeljo je prišlo v Trst okoli 700 avtomobilistov iz Reggio Emilie z osebnimi avtomobili in avtobusi. Med njimi so bili večinoma demokristjani in pripadniki ACLI. V Trst so prinesli tudi prvo italijansko trikoloro iz leta 1797, ko je bila v omenjenem mestu ustanovljena Cisalpinska republika. Včeraj so šli vsi ti avtomobilisti s svojimi vozili k Sv. Justu, nakar je komisar Palamara sprejel delegacijo demokrščanskih županov iz pokrajine Reggio Emilia. Okoli 11. ure dopoldne je avtokolona odpotovala v Redipuljo.

V nedeljo in včeraj je prišla v Trst tudi velika množica turistov iz Italije, ki so se zadržali predvsem na nabrežju ter zlasti obiskovali vojne ladje, to je torpedovki, rušilec in križarko. Po mestu je tudi opaziti vedno več vojaštva. Kot smo že pisali, bo pripeljalo do 4. novembra kakih 50 vlakov vojaštvo in vojaški material, ki bo služil za parado.

Kot vse kaže, bo nastopilo na tej paradi, ki se je bo udeležil tudi predsednik Italijanske republike Einaudi, nad 10.000 vojakov vseh rodov. Ti vojaki že prihajajo in je bilo videti včeraj po mestu tudi vojake bataljona sv. Marka (marines), vojake gorskega topništva z alpinskimi klobuki in letalce poleg vojakov skupine «Trieste», ki so prišli že 26. oktobra. V Trst so prišli tudi kirasirji, to je osebne straža predsednika Italijanske republike. Danes pa pride godba karabinjerjev iz Rima. Jutri pričakujejo samo iz Rima tri posebne vlake bivših bojevnikov. V pristanišču pa pričakujejo prihod še dveh vojnih ladij, in sicer šolske ladje «Amerigo Vespucci» in križarke «Montecuccoli». Zanimivo pa je, da imajo vojne ladje angleško označbo, tako na primer rušilec črko «D», kar je začetnica za destroyer».

Spričo vseh teh ladij in vojaščine je imelo včeraj mesto videz nekakega vojaškega oporišča, zlasti ker se vojaki v glavnem sprehajajo po ulicah, medtem ko so se Američani bolj držali v raznih lokalih in jih je bilo zato manj opaziti.

VRSTA PROMETNIH NEZGOD BREZ HUJŠIH POSLEDIC

Med vožnjo z avtom mu je odpovedal volan

Avto je zadel ob obcestni kamen, se preobrnil in se končno zopet postavil na kolesa

Medtem ko je 44-letni Giulio Ballis iz Ul. Carpaccio vozil s svojim avtom, v katerem sta bila tudi njegova 33-letna žena Irene in njun 6-letni sin Franco po trbiški cesti, je blizu Trebč s strahom opazil, da mu volan ne deluje več. Mož je hotel zavreti, vendar je bilo že prepozno, kajti vozilo se je nagnilo, podrlo drevesce in tudi obcestni kamen ter se zaradi tega prevrnilo in se končno le ustavilo na kolesih sredi ceste. Med divjim plesom vozila pa so se vrata iznenada odprla in tako so se vsi trije naenkrat znašli na cesti. Ker so se vsi bolj ali manj potolkli so jih morali odpeljati v bolnišnico, kjer so Ballisu in njegovi ženi nudili samo potrebno zdravniško pomoč in ju odslovili, medtem ko so njunega otroka pridržali na opazovalnem oddelku. Poškodbe pa niso hude in fantek bo okreval verjetno v 4 ali 6 dneh. Tudi starša bosta okrevala v enakem času.

* * *

Medtem ko je 20-letni Bruno Toso iz Ul. Giuliani vozil s svojo lambreto proti Sv. Soboti je v višini Ul. Industria opazil pešca, ki je s pločnika stopil na cesto in jo hotel prekoračiti. Ker je bil lambretist preblizu pešca je zavrl in tudi zavil na levo, da bi ga prehitel za hrbtom. Žal je pešca, ki so ga identificirali zo 50-letnega zidarja Feliceja Finderla iz Ul. Molin a Vento, vseeno oplazil in ga podrl na tla.

Finderla pa so morali odpeljati v bolnišnico, kjer so ga morali zaradi ran in zloma gležnja pridržati na II. kirurškem oddelku. Zaradi njegovega resnega stanja so si zdravniki pridržali prognozo.

* * *

Nekaj minut pred 1. uro po polnoči so v noči med nedeljo in ponedeljkom pripeljali v bolnišnico 19-letnega Romana Škabarja iz Velikega Repna št. 39, katerega so morali zaradi zloma gležnja in leve noge ter udarcev na glavi, sprejeti na ortopedskem oddelku.

Škabar sam je povedal, da je z vespo med povratkom proti domu na cesti, ki iz Briščkov pelje proti njegovi vasi, zadel ob kamen, ki je bil na sredi ceste, zaradi česar je izgubil ravnotežje in padel na tla. Ker se mu je nezgoda pripetila kakih 300 metrov od doma, je Škabar odšel najprej domov in se od tu zatekel z zasebnim avtom v bolnišnico. Po mnenju zdravnikov bo mladenič okreval v 20 ali najkasneje v 30 dneh.

GLEDALIŠČE V KRIŽU

V petek 5. novembra 1954 ob 20. uri

Johnsonova komedija

„VOLPONE“

Izvaja SNG

Ljudska prosveta

Prosvetno društvo v Barkovljah organizira 8. novembra potovanje v Ljubljano na grob pokojnega Viktorja Cermelja ob obletnici njegove smrti. Vpisovanje bo dne 2., 3 in 4. novembra na sedežu prosvetnega društva v Franklovem pri Gregoriču od 17. do 19. ure.

* * *

Pevski zbor ima danes 2. novembra redno pevsko vajo zaradi bližnjega nastopa v radiu.

KADARKOLI

se Vam zdi in ne samo v začetku meseca se lahko naročite na

«PRIMORSKI DNEVNIK»

Dovolj, da telefonirate na štev. **37338** ali da izročite Vaš naslov našemu raznašalcu.

KINO

Excelsior 16.00: «Sijajen plen», M. Monroe, R. Mitchum.
Fenice. 15.30: «Velika igra», J. C. Pascal
Rossetti. 16.00: «Dež», R. Hayworth, J. Ferrer.
Nazionale. 16.00: «Dež», R. Hayworth, J. Ferrer.
Filodrammatico. 16.00: «Pekel pod ničlo», film je sneman v polarnih morjih.
Arcobaleno. 15.30: «Velika vročina», G. Ford, G Grahame.
Astra Rojan. 16.30: «Sužnji Babilonije», R. Conte, L. Christian.
Capitol. 15.00: «Trije novci v vodometu», L. Jourdan.
Cristallo. 16.00: «Napad Kyberjev», T. Power, T. Moore.
Grattacielo. 16.00: «Rimljanka», G. Lollobrigida. Mladoletnim prepovedano.
Alabarda 15.30: «Deviška kraljica», Jean Simmons, Stewart Granger, Deborah Kerr.
Ariston. 15.00: «Ključi paradiža», G. Peck, T Mitchell.
Armonia. 15.15: «Kri na reki», C. Calvet, C. Mitchell.
Aurora. 16.00: «Jezdi, Vaquero!», A. Gardner.
Garibaldi 15.30: «Njegova čast je vpila po maščevanju», R. Hudson.
Ideale. 16.00 «Tekmica moje žene», D. Sheridan.
Impero. 16.00: «Bob Roy, škotski razbojnik», R. Todd.
Italia. 15.00 «Pred potopom», A. Cayatte. Prepovedano mladoletnim
S. Marco 14.00: «Sadko». S. Stojanov.
Kino ob morju. 16.30: «Samoa», G. Cooper
Moderno. 16.00: «Sangaree», F. Lamas.
Savona. 15.30: «San Francisco», C. Gable.
Viale. 16.00: «Izginuli kontinent», C. Romero.
Vittorio Veneto. 16.00: «Revščina in plemenitost», Totò.
Azzurro. 16.00: «Ogenj v Kartagini», R. Fleming.
Belvedere. 16.00: «Potovanje na Venero», Gianni in Pinotto.
Marconi 16.00: «Kino nekoč», W. Chiari.
Massimo. 16.00: «Pregnanci iz Botany Baya», A. Ladd.
Novo cine. 14.30: «Singapur», A. Gardner.
Odeon. 14.00: «Pesmi, pesmi, pesmi», S. Pampanini.
Radio. 16.00: «Jolanda in kralj sambe», F. Astaire.
Secolo. 14.00 «Sanje Bohème», C. Grayson
Skedenj. 16.00: «Pesem reke».
Kino na Opčinah. 18.00: «Otroci brez staršev», A. Nazzari, Y. Sanson.
Venezia. 14.00: «Afriška kraljica», K. Hepburn.

Naročnina

PRIMORSKEGA DNEVNIKA

za

Jugoslovansko cono Trsta: posamezna štev. din 10.—

Naročila sprejema knjigarna **«LI-PA»**, Koper **Tel. 172.**

RADIO

TOREK, 2. novembra

KOPER

254,6 m ali 1178 kc

SLOVENSKA POROČILA: vsak dan razen nedelje ob 6.30, 7.45, 13.30, 14.30, 19.30, 23.20.
HRVATSKA POROČILA: vsak dan ob 20. uri.
ITALIJANSKA POROČILA: 6.15, 12.30, 17.00, 19.00, 23.00.

11.00 Šolska ura; 11.30 Mladinski koncertni oder (Haydn in Mozart); 14.00 Od melodije do melodije; 15.00 Kulturno življenje na Primorskem; 15.10 Domači solisti in ansambli pred našim mikrofonom; 16.00 Tečaj angleškega jezika; 16.10 Za vsakogar nekaj; 19.15 Melodije in ritmi.

TRST II.

11.30 Lahki motivi; 12.00 Predavanje; 12.10 Za vsakogar nekaj 13.00 Glasba po željah; 14.00 Poje baritonist Carlo Tagliabue; 14.15 Kulturni obzornik; 14.25 Slovenski motivi; 17.30 Priljubljene melodije; 17.55 Beethoven: Kvartet v Es-duru; 18.40 Koncert baritonista Marijana Kosa; 19.00 Šola in vzgoja; 19.15 Nesmrtne melodije; 20.00 Šport; 20.05 Skerjanc: Drugi del kantate «Sonetni venec»; 20.33 Komorna glasba; 21.00 Radijski oder Sophokles: «Antigona», žaloigra; 22.30 Rahmaninov: Otok mrtvih; 22.52 Samospevi.

TRST I.

8.20 Komorna glasba; 11.45 Gabriel Fauré: Requiem, op. 48 za soli, zbor, orgle in orkester; 12.45 Komorna glasba; 14.00 Mahler: Simfonija št. 1 v d-molu; 18.20 Schubert: Smrt in deklica; 19.20 Beethoven: Sonata v C-duru, op. 2 št. 3; 21.05 Simfonični koncert, dirigent Luigi Toffolo.

SLOVENIJA

Poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 12.30, 15.00, 17.00, 19.00 in 22.00. 11.00 Radijski koledar; 11.05 Glasbena medigra; 11.15 Cicibanom — Vid Pečjak: Brzonogi polž; 11.30 F. Mendelssohn: Italijanska simfonija; 12.00 Kmetijski nasveti; 12.10 20 minut z Veselimi godci; 13.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike; 13.15 Za vsakogar nekaj; 14.00 Za mlade pevce in godce; 14.20 Opoldanski koncert; 15.15 Lahka glasba; 15.45 Skladbe in priredbe slovenskih avtorjev poje Mariborski komorni zbor; 16.10 Utrinki iz literature — Gallegos: Doña Barbara, (odlomek); 16.30 Želeli ste — poslušajte!; 17.10 Popoldanski simfonični koncert: A. Lajovic: Pesem jeseni; Ch. M. Loeffler: Poganski poem (prva izvedba v radiu Ljubljana); 18.00 Kulturni pregled; 18.10 Umetne pesmi poje Slovenski oktet; 18.30 Športni tednik: 20.00 Tedenski notranje-politični pregled; 20.10 Filmske melodije; 20.30 Radijska igra - M. Krleža: «Gospod stotnik; 21.10 Zabavna in plesna glasba.

TELEVIZIJA

17.30 Izložbe; 18.15 Legendarni slikar; 21.00 Film o življenju dr. Kocha.

Mali oglasi

OPREMLJENO, sončno sobo oddam po nizki ceni. Naslov na upravi lista

ADRIA EXPRES

ADEX IZLETI

13. in 14. novembra
REKA - OPATIJA
AJDOVSCINA-VIPAVA
TAR PRI POREČU
POREC
PULA
PAZIN

14. novembra
SEZANA
KOZINA
MATERIJA
OBROVO

Vpisovanje do 5. nov. pri «ADRIA-EXPRES» Ul. Cicerone št. 4. pritl. Telefon 29243

IZLETI - U.V.S.E.T.
Turistični urad
Ul. F. Filzi 5 - Tel. 35-319

13. in 14. novembra 1954 dvodnevni izlet v
OPATIJO - REKO
ILIRSKO BISTRICO
Vpisovanje do 5. nov.

20. in 21. novembra 1954 dvodnevni izlet v
PAZIN
KANFANAR
ROVINJ
Vpisovanje do 12. nov.

Izleti, ki so bili najavljeni za 7. in 13. novembra 1954 so preneseni na 20. in 21. novembra 1954.

21. novembra 1954 enodnevni izlet v
HERPELJE
MATERIJA
OBROVO
PODGRAD

20. in 21. novembra 1954 dvodnevni izlet v
OPATIJA - REKA
ILIRSKA BISTRICA
PAZIN
KANFANAR
ROVINJ
Vpisovanje do 12. nov.

SOŽALJE

Odbor OF iz Barkovelj izreka tovarišici Mariji Brus iskreno sožalje ob izgubi moža. Enako vsem svojcem.

Po dolgi in mučni bolezni nas je za vedno zapustil naš dragi 83-letni

LUKA KRALJ

Pogreb nepozabnega pokojnika bo jutri 3. t. m. ob 15. uri iz hiše žalosti v Trebčah št. 174.

Žalujoči brat, sestra, sinova, hčere, snahi, zetje in vnuki

Trebče, Opčine, Trst, Buenos Aires, 2. nov. 1954.

Predvčeraj nas je nenadoma zapustil naš 55-letni

STANKO BRUS

Pogreb dragega pokojnika bo danes ob 16. uri z barkovljanskega pokopališča.

Žalujoča žena Marija, hčerka Sonja z možem Andrejem (odsotna), sin Savino ter ostalo sorodstvo.

Trst, Zadar, Sydney, 2. novembra 1954.

Po moderni avtocesti Zagreb-Reka

To se je zgodilo enkrat v preteklem letu. Ta čas je bila stara Luizijana na več krajih prekopana, toda oni del med Reko in Jelenjo je že bil gotov, pa tudi na nekaterih drugih sektorjih so bila dela že dovršena. Nemški turist Otto Kalb iz Bavarske se je s svojim «Kapitaenom» vračal domov, potem ko je prebil svoj dopust v Jugoslaviji. Odločil se je za to z dokajšnjim nezaupanjem in strahom, posebno, ker je mnogo čul o strašnem stanju jugoslovanskih cest, ki da jih na vsem svetu ni enakih. Ko je prevozil novo cesto od Reke do Zagreba je svoje mnenje dodobra spremenil. Ni je mogel prehvaliti, dasi je star šofer in turist. «Odslej bom vsako leto vaš stalen gost», je trdno zagotovil ob slovesu. «Pa ne samo jaz,» je pristavil, «na tisoče Nemcev bo prišlo. Prekrižaril sem vso Evropo, redko je naletieti na cesto, ki bi peljala skozi tako lepe kraje. Tu se vam odpre prekrasen pogled, potem se spet vozite skozi stoletne gozdove, med planinskimi vrhovi, vsakih deset kilometrov nova zanimiva slika, cesta teče v prijetnih zavojih, spet nov presenetljivi razgled in končno — morje. Tudi na Bavarskem imamo tako gorsko cesto, toda ne pripelje vas do morja.»

Tako se je marsikdo izrazil o stari Luizijani, odslej pa bodo deset tisoči avtomobilov iz vseh krajev Evrope vozili skozi Avstrijo na Ptuj, in od tu po novi asfaltirani cesti skozi Varaždin, Zagreb in Karlovac naravnost na morje. Od Zagreba, katerega nadmorska višina znaša 120 m, do Gorskega Kotora se cesta vzpne na 900 m, zatem se spet spusti k morju. Kaj pomeni poletna vožnja skozi Gorski Kotor, kjer je vse krog tebe sveže in je zrak prepojen z eteričnim oljem iglavcev, to je težko razložiti in opisati. Ta nova cesta pa, ki pelje skozi te kraje in je grajena na najmodernejši način, sodi vsekakor med najlepše v Evropi. Tisti, ki so napravili načrte zanjo, ki so se trudili, da bi staro Luizijano spremenili v moderno avtocesto, so to tudi dosegli. Inženirja Juraj Siprak in Mirko Gučkar, člana «Inženirskega projektivnega zavoda» v Zagrebu, sta naravnost odlično izvršila nalogo, problem zavojev, presek in vseh tistih del na cesti, s pomočjo katerih se je stara cesta skrajšala za celih deset kilometrov. Prav tako sta tudi nadvse zadovoljivo opravila vsa dela okrog rekonstrukcije tistih delov stare ceste, ki so bili potrebni generalnega popravila.

Nova cesta meri od Zagreba do Reke 184 km, izpeljana in izdelana je na najmodernejši način. V dolžini 93 km je tlakovana z asfaltnim betonom, 38 km cestišča je impregniranega, 37 km tlakovanega s kockami, 8,5 km s cementnim betonom in 8 km s cementnim makadamom. Na novi cesti bo moč opravljati desetkrat večji promet kot na stari, avtomobili bodo na njej lahko razvijali veliko brzino, tako da bodo od Zagreba do Reke potrebovali povprečno tri ure, a tudi manj.

Nova cesta je bila svečano izročena namenu 31. oktobra, svečanost je bila v Karlovcu, nakar so se udeleženci po novi cesti odpeljali do Reke, kjer so opravili še drugi del svečanosti.

Otvoritev nove ceste Zagreb-Reka pomeni velik prispevek k napredku in razvoju Reke, a tudi k turizmu in gospodarstvu vse dežele. Reka in obala od Trsta do Novega bosta tako odlično povezani z notranjostjo. Ko bo v kratkem tudi Osijek povezan z avto-cesto, bo s tem vzpostavljena še ena dobra zveza s severozahodnimi predeli Evrope. Posebnega pomena bo ta cesta za razvoj turizma. Že prihodnje leto je pričakovati mnogo večji priliv tujcev z avtomobili in avtobusi.

Takoj po otvoritvi sta začeli delovati avtobusni progi Reka-Zagreb, Buje-Reka-Zagreb in obratno. Tako so novopriključeni kraji dobili naglo in redno zvezo z republiskim središčem. Avtotransportno podjetje z Reke je vzpostavilo novo linijo tako, da avtobusi odpeljejo z Reke ob 6. uri in 15. uri, ob istem času odpeljejo tudi avtobusi iz Zagreba proti Reki. Vožnja je cenejša kot v drugem razredu brzovlaka. S tem so dobili Hrvatsko Primorje, Istra, Gorski Kotar dobro zvezo z Zagrebom. Nedvomno bodo na pomlad vzpostavljene še druge proge, posebno če upoštevamo potrebe tujskega prometa

Ta cesta je velikega pomena tudi za razvoj pomorskega gospodarstva. Tako se bodo ribe po najkrajši poti pošiljale v notranjost in razvil se bo tu nagli transport za potrebe raznih panog pomorskega gospodarstva. Upoštevati je treba zraven tega tudi izvoz v inozemstvo, in ne samo v notranjost. Izvoz svežih smokev, grozdja, drugega sadja itd. bo od sedaj bolj nagel in ekonomičen. Omeniti je treba nadalje izvoz sveže ribe v Avstrijo, kar omogočajo posebne hladilne naprave, ki se v takšnih primerih uporabljajo. Poleg tega obstaja še vrsta drugih možnosti, ki se zanje zanimajo gospodarski krogi in katerih izvedbo bo v dobršni meri omogočila prav novozgrajena cesta Zagreb-Reka.

Večna slava padlim junakom!

Zastopniki Gospodarske delegacije FLRJ in OF so včeraj položili vence k spomenikom in na grobove padlih partizanov, ki jih je ljudstvo obsulo s cvetjem

Na pokopališču pri Sv. Ani.

Pred spomenikom padlim partizanom na Kontovelu.

Pred spomenikom padlim borcem v Sempolaju.

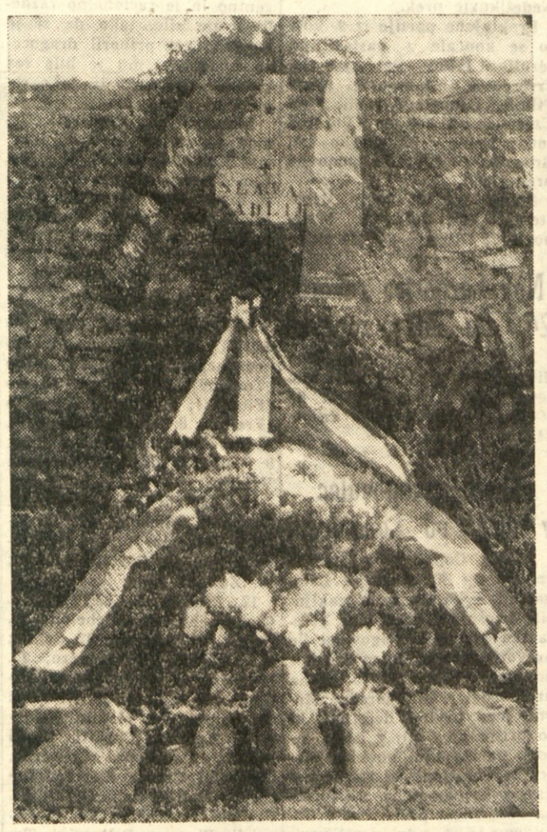

Na grobu padlim borcem jugoslovanske ljudske armade na Proseku.

Pred spomenikom padlim borcem na Proseku.

MESTO, KI JE ZRASLO IZ VELIKANSKEGA CIRKUSA

SARASOTA

Florida - obljubljena dežela sonca, pomaranč in razkošnih vil - Miami, sanje ameriških bogatašev in svetovnih pustolovcev - Dom milijarderja Ringlinga, pravljična palača v benečanskem slogu - Za majhen denar občuduje prebivalstvo artiste, ki neutrudno vežbajo za bližnjo cirkuško sezono

Izmed 48 državic Združenih držav v Severni Ameriki je Florida najbolj potisnjena proti jugu. Kot mogočen prst moli v neskočno vodno gladino ter loči Mehiški zaliv od Atlantskega oceana. Je to obsežna dežela, ki bi v njej imele prostora jugoslovanske ljudske republike Slovenija, Hrvatska in Srbija z Vojvodino pa brez Kosmeta, zato pa je v njih prebivalstva kar štirikrat toliko kot v Floridi.

Florida je res prav posebna dežela tudi za razvajene in muhaste Američane. Ne le oni, večina ljudi na svetu vidi v Floridi obljubljeno deželo sonca, pomaranč, palm in razkošnih vil. Tega tam res ne primanjkuje. Poleg sadja in zelenjave redijo v Floridi na veliko svinje in plemensko živino, bogat je ribolov, lepe zaslužke imata lesna trgovina in pomorstvo. Tudi slovenskih izseljencev v Floridi ne manjka, predvsem farmarjev. Premnogo sveta je tam še vedno v pušču. Višek dohodkov prinaša deželi tujski promet.

Največje floridsko mesto in najbolj razkričano morsko kopališče je čerttmilijonski Miami ob atlantski obali. To je mesto parkov, dvorcev, hotelov in vil, najmodernejših avtomobilov in velikih športnih prireditev. Miami so sanje ameriških bogatašev in svetovnih pustolovcev. V ameriškem tempu so mu pomagali kvišku in zdaj jim to plačuje. Miami je prestolnica razkošja in zabave.

Nekaj sto kilometrov više in na drugem bregu Floride pa nastaja in se razvija drugo mlado mesto, ki je prav tako zanimivo, čeprav po povsem drugi plati. To je Sarasota, gnezdo posebnežev. Namestilo se je ob Mehiškem zalivu v jugozahodni Floridi. Mlado je še, komaj četrt stoletja živi. Ne hiti kot mnoga ameriška mesta, razvija se bolj polagoma in smotrno ter je med najbolj svojevrstnimi naselji novega sveta. Sarasota je mesto umetnikov.

Pred nekaj desetletji je stala na ondotni samotni rajskolepi obali sredi bujnega tropskega parka edinole pravljična palača v benečanskem slogu ,dom milijarderja Ringlinga. Park, sam po sebi dragulj, je bil tako rekoč natrpan z najrazličnejšimi kipi in drugimi kiparskimi umetninami. Se daleč naokoli je bila zemlja bogataševa posest.

John Ringling je bil lastnik velikanskega cirkusa. In zanj je v bližini svojega parka pred petindvajsetimi leti zgradil obsežno zimovališče. Za cirkuškimi artisti so prišle tudi njihove rodbine in ob obali je pričelo nastajati naselje, ki je do danes narasle že na pičlih 20.000 ljudi. Milijarder pa je medtem zgradil še poseben muzej v renesančem slogu. Razstavil je v njem vsa umetniška dela, ki jih je zbral po Evropi. V dvajsetih dvoranah te edinstvene stavbe je namestil 450 slik, največjo ameriško zbirko baročnega slikarstva.

Po Ringlingovi smrti sta njegova palača in muzej prešla v državno last. Zbirke so postale dostopne javnosti, in to je imelo za posledico nastanek umetniške kolonije v Sarasoti. Vedno več umetnikov je prihajalo, da si ogledajo razstavo in vedno več se jih je znova vračalo, da ostanejo stalno v rastočem mestecu.

Zdaj se ponaša Združenje umetnikov v Sarasoti s štiri sto člani. Pred kratkim si je zgradilo moderno razstavno poslopje. Za umetniški naraščaj je poskrbljeno prav odlično. Cel izbor umetniških in zasebnih slikarskih šol je mladini na razpolago. Glede na število prebivalstva v Združenih državah Amerike ni mesta, ki bi imelo več umetnikov.

Izredna lepota kraja samega in okolice ter neizčrpen vir motivov so posebna privlačnost za umetnike. Slikovito so se razmestili vzdolž morske obale klinom podobni polotoki in otočki, zato vsak izmed njih nosi priimek «Key» s primernim pridevkom. Peščeni otoček Siesta Key pred mestecem so zavzeli sami umetniki.

Tudi prisotnost velikega cirkusa, ki prezimuje v neposredni bližini, daje mestecu poseben nadih, občutek neprestanih zabav in razvedril. Za majhen denar občinstvo sleherni dan lahko občuduje cirkuške umetnike, ki neutrudno vežbajo, pripravljajoč se na novo sezono. Po mestu vsepovsod spomini na cirkus: tod se primaje po ozki ulici mogočen slon, z druge strani pridrvi cirkuški gasilski avto, eden izmed mnogih, na dvorišču pred hišo, kjer stanuje, je neki vratolomni artist napel jekleno vrv in se sprehaja po njej enkrat z drogom, drugič z dežnikom, na kopališču Lidu ob peščeni obali se otroci ne morejo nagledati cirkuškega junaka ki je tetoviran po vsem životu. Takih in podobnih prizorov tam naokoli je na pretek. Kdo bi se potem čudil, da je Sarasota enako draga umetnikom kot mladini.

Seveda ima tudi podnebje svoje zasluge, da je Sarasota postala to, kar zdaj v resnici je: košček raja ob Mehiškem zalivu. Leto pozna tam tri vremenske dobe, ki jih označuje z «ugodno», «toplo» in «vročo». V času naše zime, ko tudi po severnih predelih ZDA besni burja in divjajo snežni viharji, se tam doli ozračje le nekoliko osveži, in to je njihov «ugodni» letni čas. Neznosno poletno vročino pa vsako popoldne blaži obvezna ploha, ki poskrbi za prijetno hladen večer.

Tropsko mesto, odeto v večno zelenje in cvetje, kraj, ki živi od artistov in umetnikov, bi moral biti vesel in originalen. Toda Sarasota ni postal mesto bohemov, kajti cirkuški artisti so vzorni delavci in umetniki ugledni meščani, kar oboje je spodbudilo nekega slavnega ameriškega slikarja, da je dejal: «Umetnik je v Sarasoti bolj ugleden kot katerikoli bančni ravnatelj».

In to v deželi, kjer je glavno življenjsko pravilo «business» — «kupčija», že res nekaj pomeni!

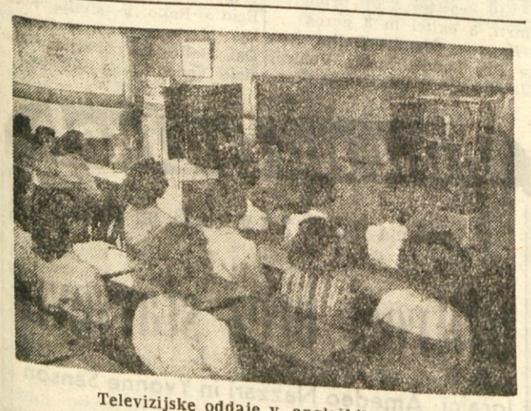

Televizijske oddaje v angleških šolah

IVO ZORMAN

Svobodni gozdovi

ODLOMEK

1.

Jutro je navadno prijetneje od večera. To je občutil tudi Jurček, ki je bil naslednji dan že zgodaj na nogah. Zvedrilo se je, niti oblačka ni bilo videti na nebu, in tudi skrb, ki ga je težila prejšnji dan, se je umaknila upanju. Morda pa Barki le ne pridejo na sled... Obetal se je lep dan in Jurčku se je zdelo, da bo prekratek. Saj se je imel toliko pomeniti s prijateljem!

Tudi Ostoj ni poležaval na pogradu, ker tega ni bil vajen. Takoj za Jurčkom je prišel pred bajto in se umil v ledeno mrzli vodi.

«To je zdravo,» je rekel, škropil okoli sebe in poskakoval, da bi se ogrel.

Kruh z maslom, ki ga je pripravila mamica, jima je teknil. V nekaj minutah sta pospravila vsak svojo zagozdo, potem pa takoj odšla k vodi. Jurček je hotel pokazati prijatelju vse, kar je bilo zanimivega okoli Barke: mogočne izlizane skale, globoke tolmune in previsno pečevje nad kolibo. Ostoj je bil navdušen nad vsem, kar je videl. Spominjalo ga je na življenje, ki so ga prebili ob jezu pod mestom.

«Saj je lepo,» je priznal Jurček. «Ko bi bil še ti tu... pa Fič... Cudno, da ga še niso prijeli».

«Fiča? Njega ne bodo. Kakor je predrzen, se vedno umakne o pravem času. In svoje fante ima, saj veš».

Zares bi si ga bilo težko misliti brez njegovih fantov. Bila je velika stvar, zbrati jih okoli sebe in jih voditi v vseh nevarnostih skrivnega odpora v mestu.

«Še kar po starem?»

«Previdnosti je treba več. Janoš ima povsod svoje ljudi».

«Je še zmerom v mestu?» se je zavzel Jurček.

«Janoš? Kje pa drugje? Zmerom bolj samopašen je. Kar je v vašem stanovanju, se nič ne skriva pred ljudmi. Vsak dan ga lahko vidiš na cesti».

«V našem stanovanju?» je Jurčku zaprlo sapo.

«Kaj nisi vedel tega?» se je začudil Ostoj. «Se tisti teden, ko ste odšli, se je vselil».

Jurčku je bila že sama misel na to, da Janoš gospodari v njihovih sobah in spi v njihovi postelji, odvratna. Sovražil je tega človeka z mežikajočimi očmi in izžetimi ustnicami. Očka ga je imenoval žabo in zares je bil tak, kakor da gleda iz blata. Nikoli ne bo mogel pozabiti tiste noči, ko je prišel z Nemci, da so odvedli očka v zapor. Kako nesramno se je šopiril po kuhinji — ovaduh!

«Ko bi ga mogel vreči na cesto!» je zamrmral.

«Tudi za to pride čas,» je rekel Ostoj. «Fič mi je pripovedoval, da so mu mislili nekaj zagosti. Poslal je enega svojih fantov z izgovorom tja in ta si je vse ogledal. Bilo je, kakor da bi stopil v trinjavo; sredi kuhinje strojnica, ob vsakem oknu pa košara z bombami, da jih ima takoj pri roki. Boji se. Na vrata je dal napraviti močan železen zapah in preden odpre, previdno pogleda skozi lino. Dobro se je zavaroval».

Čas jima je v pogovoru hitro minil, moralo je biti že blizu dvanajstih, zato sta se vrnila v kolibo. Jurčku je bil v mislih samo Janoš, novico je hotel kar gorko vreči pred očka, pa ga je nenaden dogodek prehitel, da se je zmedel in kar pozabil nanjo.

Na klopi ob štedilniku je sedel tujec. Imel je čepico, njegova obleka je bila povaljana in raztrgana. V obraz je bil ves poraščen, čelo je imel obvezano in tudi desnico je nosil v povojih. Z drobnimi očmi je nenehno begal po prostoru; ko sta stopila Jurček in Ostoj, se je nemirno zganil.

«Je to faš fant?» se je z vprašanjem obrnil k očku in pokazal na Jurčka.

«Naš,» je pritrdil očka.

«To je Hrast,» je rekel očka, ko ga je Jurček vprašujoče pogledal. Nemcem je utekel. Grega ga je dobil spodaj, prav pod Barko, vsega izčrpanega, pa ga je privedel, da si opomore».

«V Praprotnem so me zajeli,» je rekel tujec. «Nisem se jih nadejal in, ko sem se zavedel, je bilo prepozno. Saj sem se jim upiral, kolikor se je dalo, pa so z vseh strani pritisnili name. Tudi ranjen sem bil. Grdo so delali z menoj in skrbno so me stražili. Nič nisem dvomil, da me bodo ustrelili. Delal sem se brezbrižnega, na tihem sem pa samo čakal ugodnega trenutka. Ko so se včeraj pod večer menjale straže, mi je uspelo. Seveda so takoj udarili za menoj. Stikali so tam okrog in me iskali s psi, zato si nisem upal na cesto. Vso noč sem ležal v gozdu...»

Zadnje besede so v Jurčku zbudile spomin, ki mu ni mogel takoj slediti. — Vso noč sem ležal v gozdu... Nekoč jih je bil že slišal in prav ta glas je bil, ki jih je izrekel. Nezaupno je pogledoval tujca, ki je pripovedoval naglo, ne da bi se ustavil. Najbrž je prav isto povedal že Gregu in očku...

«Sele danes zjutraj sem se upal naprej,» je nadaljeval oni, «Namenil sem se proti planinam. — Koga naših bom že našel, sem si rekel. In nisem se zmotil. Bil sem utrujen, lačen in prezebel. Če bi me ti ne našel,» se je obrnil h Gregu, «bi najbrž kar tam končal».

— Kje sem ga že srečal, je Jurček kar naprej grebel po zakaj mu je tujec zoprn. Mar zato, ker je tako nenadno vdrl mednje? Ali pa, ker so njegove drobne, kalne oči tako begale po kolibi?

«H kosilu!» je poklicala mamica.

Tudi tujec je prisedel in dobil svojo žlico. Ker je imel desno roko v povojih, je jedel z levico. Tega ni bil vajen, pa še roka se mu je tresla, zato je nenehno pocejal, da se je od sklede do njegovega prostora vlekla steza razlite jedi. Vsakokrat, kadar je nesel zalogaj v usta, je s pogledom izpod čela ošinil drugega za drugim, Jurčka je ob tem vselej neprijetno obšlo in vprašanje, ki ga je mučilo, se je še bolj zažrlo vanj.

— Kje sem ga že srečal?

«Jej vendar, Jurček!» ga je morala opominjati mamica, ker je bil v svoji zavzetosti pozabil zajemati.

«Saj jem,» je rekel in segel v skledo, pa že v naslednjem trenutku s pogledom spet obvisel na tujcu. Ker si je bil ta preden je sedel za mizo, snel čepico, so se mu neurejeni kostanjevi lasje usuli čez povoj na čelo, da je bil njegov obraz še bolj divji.

«Poznam vas,» je rekel iznenada in mu pogledal v drobne, nemirne oči.

Tujcu je roka z žlico obstala na pol poti od sklede do ust in se stresla, da se je jed razlila po mizi. V obraz mu je planila rahla rdečica, pogled mu je pa osrepel.

«Poznaš?» je čez čas hripavo spravil iz sebe. «Od kod?»

«Saj to je tisto,» je rekel Jurček, ki bi ga bilo strah pogleda, s kakršnim ga je oplazil tujec, ko bi ne imel očka in Grega poleg sebe. «Ne morem se domisliti».

«Že mogoče,» je rekel oni in skušal skriti nemir, ki ga je bil navdal.

Jurčku ni ušla nobena kretnja. — Vso noč sem ležal v gozdu, mu je zvenelo v ušesih. Nabral je čelo v gube in priprl oči. Tedaj mu je vstala v spominu zapuščena kmetija. Urbanova, Vegast skedenj z raztrgano slamnato streho se naslanja na pobočje hriba. Na šumečem senu je prijetno, spodaj pa neusmiljeno škripljejo vrata na edinem lesenem tečaju. Gestapovec Janoš je tu. Nekoga pričakuje. Oprezni koraki iz gozda, polglasni pomenek in potlej tiste besede: Vso noč sem ležal v gozdu in prežal nanje...

Jurčka je preblisnilo. Sinil je pokonci in se zasrepel v tujca.

«Jo že imam!» je planilo iz njega.

Tudi oni je vstal, prebledel in se za korak umaknil.

«Lani je bilo, poleti,» je nadaljeval Jurček. «Na Urbanovem skednju. Z Janošem sta se sestala zaradi Vrabčevega. Poslušal sem...»

Do konca ni prišel, ker je tujec, ki je vedno bolj bledel, iztrgal desnico iz povojev, odrinil mamico, ki mu je bila napoti, in se zagnal proti vratom.

«Za njim!» je kriknil Grega in pograbil za puško.

Tudi Ostoj je planil skozi vrata.

Zunaj je udaril strel, zaropotala je Ostojeva brzostrelka, potem, pa je vse utihnilo.

«Ušel je,» je pobito rekel Grega, ko se je vrnil. Položil je puško na klop, sedel in se s komolci oprl na mizo. «Lepo me je prevaril, mene, starega tepca,» je zamrmral predse.

«Kako?» se je oglasila mamica, ki je šele sedaj prišla do sape. «Kaj se je vendar zgodilo?»

«Gestapovec,» je kratko pribil Grega. «Zdel se mi je sumljiv, pa ga le nisem spregledal. E, Jurček,» je globoko vzdihnil, «kar sram me je pred teboj».

«Kaj je pravzaprav z njim?» je hotel vedeti očka.

«Janošev vohun je,» je pojasnil Jurček. «Lani je vohal okoli Vrabčeve kmetije, preden so jo požgali. Z Rudijem sva ležala na Urbanovem skednju, ko se je prav tam sestal z Janošem. Videl ga nisem, po glasu pa sem ga takoj spoznal».

«Tako je Barki odklenkalo,» je globoko vzdihnil očka. «Nisem mislil, da bo tako brž».

«Ko bi ne bilo Jurčka,» je pripomnil Grega, «bi nas polovili kakor miši, tako imamo pa še zmeraj čas, da se poberemo».

«Skoda strojev,» je rekel očka in šel z žalostnimi očmi po prostoru.

«Strojev?» se je zavzel Grega, ki je bil ta dan nenavadno gostobeseden. «Vse ropotije ne bomo rešili, tegale pa odnesemo s seboj,» je pokazal na največjega. «Tiskarna ne sme obstati, sedaj še celo ne».

«S seboj?» je očka nejeverno zmajal z glavo. «Toda kam in kako?»

«V gozdu, visoko nad Studenci sem svoj čas kuhal oglje,» je rekel Grega. «Tam zraven sem si postavil bajto in prisegel bi, da nihče ne ve zanjo, tako je skrita. Po cesti bi ne prišli do tja, ker bi nas prestregli, čez planino imamo pa prosto pot. Stroj bomo razdrli, si ga zadeli na rame in z njim izginili».

Z naglico so se lotili dela, saj so že v nekaj urah lahko pričakovali Nemce. Očka in Grega sta se lotila stroja, mamica pa je zavila nekaj posode in hrane ter vse skupaj natlačila v svoj nahrbtnik.

«Samo najnujnejše!» je opozarjal Grega. «Pot je strma in naporna».

Jurček se je otožno oziral po Barki. Poldrugo leto je preživel v njej, bila mu je drugi dom in močno se je navezal nanjo. Sedaj, ko jo je zapuščal, mu je bilo kakor tistikrat, ko sta z mamico bežala iz mesta in se je doma v kuhinji poslednjič ozrl po vseh kotih.

«Kar brž!» je priganjal očka.

Z Gregom sta si zadela na rame najtežje dele. Za Jurčka in Ostoja ni veliko ostalo, pa je bilo za njuna šibka ramena vendar dovolj.

Tudi letos bo izšel «Jadranski koledar». Hkrati s koledarjem pa boste mogli dobiti za majhen denar tudi letošnje knjige «Prešernove družbe». Odlomek, ki ga objavljamo, smo vzeli iz romana Iva Zormana» Svobodni zgovodi».

TRST, torek 2. novembra 1954

VREME Vremenska napoved za danes: Se nadalje lepo in sončno vreme. Le tu pa tam se bo nekoliko pooblačilo. — Včerajšnja najvišja temperatura v Trstu je bila 12.2 stopinj; najnižja pa 11.6 stopinj.

PRIMORSKI DNEVNIK

RADIO Opozarjamo vas na sledeče oddaje: **Koper:** 11.30: Mladinski koncertni oder. — **Trst II.:** 20.05: Škerjanc: Drugi del kantate «Sonetni venec». — **Trst I.:** 21.05: Simfonični koncert, dirigent Luigi Toffolo. — **Slovenija:** 15.45: Poje Mariborski komorni zbor.

ŠPORTNI DNEVNIK

MILAN POPOLN GOSPODAR DOMAČEGA IN TUJIH IGRIŠČ

Genoa zasluženo odvzela Triestini eno točko

Po uspešnem prvem polčasu so domači v drugem popolnoma popustili in prejeli v zadnji minuti igre gol

REZULTATI:

Bologna - Milan	1-2
Catania - Novara	0-0
Fiorentina - Udinese	3-1
Inter - Roma	1-2
Juventus - Napoli	1-1
Sampdoria - Atalanta	2-1
Lazio - Torino	0-2
Triestina - Genoa	1-1
Spal - Pro Patria	1-1

LESTVICA:

Milan	7	7	0	0	21	4	14
Inter	7	4	2	1	9	4	10
Fiorentina	7	4	2	1	13	8	10
Roma	7	3	3	1	11	9	9
Juventus	7	2	4	1	11	9	8
Atalanta	7	3	2	2	10	9	8
Triestina	7	3	2	2	7	9	8
Bologna	7	3	1	3	15	15	7
Napoli	7	2	3	2	8	8	7
Torino	7	3	1	3	8	9	7
Genoa	7	1	4	2	6	8	6
Catania	7	1	3	3	10	10	5
Novara	7	1	3	3	8	9	5
Sampdoria	7	2	1	4	9	13	5
Udinese	7	2	1	4	7	14	5
Spal	7	1	3	3	5	8	5
Pro Patria	7	1	2	4	5	9	4
Lazio	7	1	1	5	8	16	3

Sedma nedelja italijanskega nogometnega prvenstva je za nami. S sedmo zaporedno zmago se je krepko uvrstil na prvem mestu Milan, ki je tokrat na tujem igrišču odpravil sicer močno Bologno, katere obramba ni bila kos kolosom, kakršni so Schiaffino, Nordhal, Ricagni in drugi. Stiri točke za njim je skupno s Fiorentino Inter, ki pa je to nedeljo okusil prvič grenkobo poraza, povrhu še na svojem lastnem igrišču. Premagala ga je Roma s tesnim rezultatom 2:1, medtem ko je Fiorentina precej lahko premagala Udinese s 3:1. Juventus še vedno ni našel samega sebe in tokrat se je moral že četrtič zadovoljiti z delitvijo točk. Na domačem igrišču je proti Napoliju dosegel samo neodločen rezultat in ima sedaj skupno z Atalanto in Triestino 8 točk. S sedmimi točkami jim sledijo Bologna, Napoli in Torino, nato Genoa s šestimi, Catania, Novara, Sampdoria in Udinese s 5, Spal s 4 in končno Pro Patria in Lazio s 3 točkami. Spal in Pro Patria nista igrala v nedeljo, pač pa včeraj.

Naša Triestina deli po sedmem kolu torej 5., čeprav je zaradi negativnega količnika golov šele na sedmem mestu. V celoti vzeto je to sicer nepričakovano uspešen start, res pa je tudi, da bi le z malo sreče lahko bila precej više, če ne bi izpustila iz rok dve tako rekoč doseženi zmagi proti Udinese in tokrat proti Genovi.

Voditi tekmo 89 minut in potem izgubiti točko, pomeni zares lahko samo dvoje: ali izredna smola ali nesposobnost v taktičnem pogledu. Mislimo, da gre tokrat bolj za drugi primer.

Triestina je nastopila v precej okrnjeni postavi, saj so ji manjkali kar trije standartni igralci Nay, Valenti in Lucentini, namesto katerih so vskočili Toso, Dorigo in Soerensen. Od te trojice je zadovoljil le Soerensen v napadu, ki je vanj vnesel duha požrtvovalnosti. Toso in Dorigo sta slabo nadomestila Valentija in Naya, tako, da je zaradi tega v celoti odpovedala vsa obramba, predvsem pa krilska vrsta. Zaradi tega tudi napad ni mogel zaigrati kakor bi bilo treba, ker ga je krilska vrsta premalo zalagala s koristnimi žogami in sta se morala Curti, pa tudi Soerensen pogosto vračati daleč nazaj po usnje. Kljub temu pa je bila Triestina skoraj ves prvi polčas v terenski premoči in je imela tudi nešteto priložnosti za dosego gola, vendar je bil stari, a še vedno odlični vratar Franzosi vedno na mestu. Poleg njega pa je imela Genova odličnega mož tudi v krilski vrsti v Larsenu, ki je prav tako dobro razdiral, kot je v drugem polčasu gradil.

Prvo lepo akcijo je Triestina izvedla v 12. minuti, ki se je zaključila s strelom Sabatelle, toda žoga je švignila mimo gola. Kmalu nato je Jensen z ostrim strelom zaposlil vratarja gostov. Dve minuti kasneje je s prostega strela ostro streljal Dorigo, tudi mimo. V 23. minuti je Franzosi v zadnjem trenutku odnesel žogo izpred Soerensonovih nog. V vsem tem razdobju je napad Genovežanov le dvakrat ali trikrat resno zaposlil Soldana, čeprav je dosegel tri kote. Ko se je že zdelo, da bo prvi polčas minil brez golov, je Secchi z desne strani lepo centriral in srednje visoko žogo je Jensen z glavo plasiral v kot. To je bilo v 43. minuti.

Slika v polju se je v drugem polčasu temeljito spremenila. Od prve minute naprej do konca je prevladovala na igrišču Genova, ki je s kratkimi, toda preciznimi pasovi osvajala igrišče in preko Dal Monteja, Carapelleseja in Pistrina nevarno ogrožala vrata Tržačanov. Triestina se razen v treh primerih sploh ni mogla otresti pritiska gostov, ki so v 31. minuti dosegli tudi gol, ki ga pa sodnik ni priznal zaradi offsida. Vendar je bil to samo predznak, da se bo mreža domačih prej ali slej zatresla. In res se je to zgodilo v zadnji minuti igre ko je iz skoraj nemogočega položaja Dal Monteju z leve strani uspelo prisiliti budnega čuvarja domače mreže k kapitulaciji. Se minuto igre in nesigurni sodnik Perego iz Milana je dal znak za zaključek.

Občinstvo je bilo z igro domačih upravičeno nezadovoljno in je to svoje nezadovoljstvo tudi izrazilo z žviganjem odhajajočim igralcem.

Triestina je gro izgubila zaradi napačne taktike, zaradi premajhne požrtvovalnosti in, kar je glavno, zaradi izredne trdoživosti in neuklonljivosti gostov, ki so se do zadnjega trenutka borili z vsemi svojimi sicer skromnimi močmi.

MEDNARODNI NOGOMET

Švedska-Avstrija 2:1 (1:0)

STOKHOLM, 1. — Švedska nogometna reprezentanca je v nedeljo pred 37.000 oseb hami in v deževnem vremenu premagala avstrijsko reprezentanco, ki so ji manjkali štirje običajni reprezentanti. Prvi gol so dali Svedi že v 3 minuti po zaslugi srednjega napadalca Sandella. Minuto kasneje je bil zaradi offsidea razveljavljen gol Avstrijca Diensta. V drugem polčasu so Avstrijci nekoliko spremenili postavo; vsestranski Hanappi je prešel z mesta desnega branilca na levo zvezo namesto poškodovanega Walzhoferja. Dolgotrajna avstrijska ofenziva se je končno v 25. minuti zaključila z golom, ki ga je dosegel Wagner po kombinaciji z Dienstom in Hanappijem. Sledil je močan švedski pritisk, toda šele v 41. minuti je Saldell dosegel drugi gol. V zadnji minuti je švedski branilec Haansson z glavo odbil Dienstov strel na gol in tako preprečil izenačenje, ki bi ga Avstrijci po pokazani igri verjetno zaslužili.

JUGOSLOVANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Presenetljivi rezultati v prvi zvezni ligi

Lokomotiva premagala Partizana, Dinamo in Crvena zvezda igrala neodločeno na tujem igrišču - Končno visoka zmaga ljubljanskega Odreda

Rezultati prve zvezne lige:

Partizan-Lokomotiva	2:3 (1:1)
Radnički-Crv. zvezda	0:0
Hajduk - BSK	6:2 (2:2)
Dinamo - Zagreb	2:2 (1:0)
Železničar - Vardar	2:1 (1:1)
Spartak - Vojvodina	0:3 (0:1)
Proleter - Sarajevo	0:0

Lestvica prve lige:

Dinamo	7	5	2	0	17:11	12
Hajduk	7	4	3	0	19:11	11
Vojvodina	7	3	3	1	14:9	9
BSK	7	4	1	2	17:14	9
Spartak	7	3	2	2	15:13	8
Partizan	7	3	1	3	17:14	7
Sarajevo	7	2	3	2	12:10	7
Zagreb	7	3	1	3	9:10	7
Crvena zv.	7	2	2	3	14:11	6
Proleter	7	3	1	3	13:15	6
Vardar	7	1	3	3	10:12	5
Lokomotiva	7	2	0	5	10:20	4
Železničar	7	2	0	5	12:24	4
Radnički	7	1	1	5	8:12	3

Nedeljsko sedmo kolo jugoslovanske prve zvezne lige je prineslo mnogo nepričakovanih izidov. Najbolj presenetljiva je zmaga Lokomotive, ki se drži dna lestvice, nad Partizanom, začudila pa sta tudi relativna neuspeha zagrebškega Dinama, ki je igral neodločeno z Zagrebom, in beograjske Crvene zvezde, ki na svojem igrišču proti zadnjemu na lestvici ni znala doseči nič boljšega rezultata. Izmed favoritov je potrdil napovedi edino Hajduk, ki je doma premagal BSK, presenečenje pa je spet visoki izid te tekme.

Precej se je spremenila tudi lestvica, zlasti pri vrhu. Dinamo je se vedno ostal na prvem mestu, toda Hajduk se mu je zelo približal, medtem ko je BSK padel na četrto mesto, na tretjem mestu pa se je utrdila Vojvodina. Partizan je šele na šestem mestu, Crvena zvezda pa celo na devetem.

Rezultati druge zvezne lige:

Lovčen - Rabotnički	4:0 (2:0)
Velež - Mačva	4:0 (3:0)
Odred - Zenica	5:2 (1:1)
Metalac - Bokelj	4:0 (2:0)

Lestvica druge lige:

Velež	7	6	1	0	23:13	13
Napredak	7	3	2	2	12:7	8
Mačva	7	3	2	2	12:15	8
Metalac	7	3	1	3	11:7	7
Lovćen	7	3	1	3	13:11	7
Zenica	7	3	1	3	16:16	7
Budućnost	6	3	0	3	15:11	6
Odred	7	3	0	4	11:13	6
Rabotnički	6	2	0	4	6:16	4
Bokelj	7	1	0	6	4:24	2

V drugi ligi ni bilo presenečenj, pač pa so bili rezultati zelo visoki. Med onimi, ki so zmagali z visokim rezultatom, je končno vendarle tudi ljubljanski Odred, ki je premagal Zenico s 5:2. Zmagovalna moštva v drugi ligi so dosegle 17 golov, prejela pa smo 2. Na lestvici vodi še vedno s precejšnjim naskokom mostarski Velež.

BEOGRAJSKI MEDNARODNI ŠAHOVSKI TURNIR

Ivkov premagal Petrosjana

BEOGRAD, 1. — Rezultati 10. kola beograjskega mednarodnega šahovskega turnirja:

Nievergelt - Djuraševič remi; Czerniak Pilnik 0:1; Trifunović - Pirc prek.; Gligorič - Janošević 1:0; Porecca - Bronstein prek.; Rabar - Joppen remi; Petrosjan - Matanović remi; Karaklajić - Ivkov 0:1; Wade - Milič remi; Barcza - Nedeljković prek.

Prekinjene partije iz 9. kola so se končale z naslednjimi rezultati: Ivkov - Petrosjan 1:0; Trifunović - Janošević remi; Pilnik - Djuraševič remi; Pirc-Czerniak 1:0; Joppen - Porecca remi; Milič - Karaklajić 1:0; Bronstein - Gligorič ponovno prekinjeno.

Stanje po 10. kolu: Bronstein 7 (1); Petrosjan, Matanović 7; Gligorič 6.5 (1) itd.

Nov Lorgerjev rekord 24.7 na 200 m zapreke

Na atletskem mitingu Kladivarja je Stanko Lorger dosegel nov rekord v teku na 200 m z zaprekami s časom 24.7.

Coppi zmagovalec v dirki po Lombardiji

Fausto Coppi je v nedeljo zmagal na 48. dirki po Lombardiji, s katero se je zaključila letošnja mednarodna kolesarska sezona. Zmagovalec je prevozil 222 km dolgo progo s povprečno brzino 37,415 km na uro. Drugi je bil Fiorenzo Magni, med prvimi desetimi, ki so prispeli na cilj z istim časom, pa sta tudi novinca Moser in Chiarlone, ki sta še nedavno kot amaterja nastopila na svetovnem prvenstvu v Solingenu in sta zdaj prvič vozila s profesionalci. Zlasti se je izkazal Moser, ki je pri vzponu na Ghisallo pustil za seboj tudi Coppija in ki je na milanskih ulicah še dohitel prvo skupino, iz katere je nekaj kilometrov pred ciljem izpadel zaradi defekta. Dobro je vozil tudi mladi Maule.

Na cilju je v sprintu desetorice zmagal Coppi, ki je imel največjo rezervo energij. Coppi je ves čas vozil zelo inteligentno in je racionalno razdelil svoje sile, tako da si je končno spet priboril dragoceno zmago, ki mu je bila res krvavo potrebna, da je ohranil svoj ugled.

Inozemci so razočarali. Izmed najmočnejših nista startala Koblet in Bobet, Kuebler, Van Steenbergen in Robic pa so med tekmo odstopili. Tudi ostali, kot Ockers, Couvreur in drugi, so prišli na cilj šele v glavni skupini s skoraj 6 minutami za zmagovalcem.

Vrstni red na cilju:

1. **Coppi Fausto** (Bianchi) 5.51'33"; 2. Magni Fiorenzo (Nivea-Fuchs); 3. De Rossi Mino (Touring); 4. Landi Bruno (Fiorelli); 5. Coletto Agostino (Frejus); 6. Albani Giorgio; 7. Moser Aldo; 8. Serena Walter; 9 Volpi Primo; 10. Chiarlone Valerio;

11. Maule Cleto 5.55'16"; 12. Gismondi Michele; 13. Bartolozzi Valdemaro; 14. Fornasiero Remo; 15. Bartalini Remo; 16. Zuliani Aldo;

17. Brasola A. 5.57'11"; 18. Gianneschi; 19. Michelon; 20. Piazza; 21. Aureggi; 22. Schils; 23. Ockers; 24. Gaggero; 25. Moresco; 26. Padovan; 27. Filippi; 28. Soldani; 29. Nencini; 30. Crippa; 31. sledijo Baldarelli, Barozzi, Buratti, Ciolli Emilio, Couvreur, Conterno, Ciancola, Crespi, Carrea, Decock, Dall'Agata, Defilippis, Franchi, Marcoccia, Monti, Minardi, Piazzon, Pellegrini, Tognaccini, Van Varenberg, vsi s časom 5.57'11".

Štritof zmagal v Tridentu pred Konradom in Mihaličem

TRIDENT, 1. — Na teku skozi Trident, desetem po vrsti, je zmagal Jugoslovan Štritof med približno 30 tekmovalci, med katerimi so bili nekateri najboljši srednjeevropski dolgoprogaši iz Švice, Francije, Nemčije, Avstrije, Italije in Jugoslavije. Pri tem je Štritof ponovno pustil za sabo Mihalича, ki tokrat tudi na 13 km dolgi progi ni bil kos tekmecu, ki ga je v zadnjem času že dvakrat premagal na 5000 m.

Mihalič je moral v zaključnem sprintu celo prepustiti drugo mesto Nemcu Konradu, ki ga je prehitel za 5 m; prav taka razlika je bila med Konradom in zmagovalcem Štritofom. Borba za prva tri mesta je bila zelo ogorčena v zadnjih šestih kilometrih, ko so se Mihalič, Štritof in Konrad odtrgali od ostalih. 40 sekund za zmagovalcem je prišel na cilj Peppicelli, edini Italijan med prvo desetorico. Peti je bil Jugoslovan Cetinič, nato pa so se zvrstili Ceraj (Jugoslavija), Nicot in Maho (oba Francija), Clauser (Švica), Eberlein (Nemčija) in drugi.

Čas zmagovalca Štritofa na 13 km dolgi progi je 37'59".

DNEVNIK SLOVENCEV V ITALIJI

MNOŽIČNI SESTANEK ČLANOV SFS V ŠTEVERJANU

Samo s socialistično borbo bo mogoče odpraviti kolonske razmere v Brdih

Tov. Nanut je prikazal pravilnost miroljubne rešitve tržaškega vprašanja - Tov. Černe o izkoriščanju kolonov - Tov. Marinčič o škandalih italijanske buržoazije

V soboto zvečer je bil na sedežu krajevnega odbora v Steverjanu množični sestanek SFS. Otvoril ga je član izvršnega odbora SFS tov. Ciril Klanjšček in prepustil besedo tajniku izvršnega odbora SFS tov. Viljemu Nanutu, ki je v svojem obsežnem poročilu prikazal vse razvojne stopnje odnosov med Jugoslavijo in Italijo do londonskega sporazuma.

Začel je z mirovno pogodbo in odločnostjo Jugoslavije, da brani svojo narodno manjšino. V tem času je Jugoslavija napravila veliko pot v svojem gospodarskem in industrijskem razvoju. Zgradili so velike tovarne in ceste, uvedli so delavsko samoupravljanje. Tudi v zunanji politiki je dosegla velike zmage. V okviru OZN se je borila in se še bori za njeno univerzalnost, za mirno reševanje spornih vprašanj. Uspehi njene politike se vidijo tudi v potovanjih maršala Tita po svetu, v njegovih bližnjih obiskih v Indiji in Burmi.

Ko je govoril o rešitvi tržaškega vprašanja, je nadalje omenil, da so razmere na Goriškem in v Beneški Sloveniji pripomogle, da je Jugoslavija za tržaške Slovence zahtevala manjšinski statut, ki naj prepreči tako ravnanje, kakršnega so deležni Slovenci na Goriškem in Videmskem.

Razkrinkal je demokristjansko politiko, ki je kriva vsega zla v Italiji in tudi pri nas, ter prikazal nujnost našega sodelovanja z naprednimi silami Italije.

Za njim se je priglasil k besedi organizacijski tajnik IO SFS tov. Miladin Černe, ki je uvodoma vprašal prisotne, zakaj se moramo boriti za socializem. Pri nas imamo veliko kolonov, ki niso lastniki zemlje, katero obdelujejo. Baron pride le nekajkrat letno pogledat, kaj so koloni pridelali in prislužili; potem jim odmerijo, koliko jim morajo dati. Na tak način si baroni prisvajajo delo in žulje kolonov, ki se morajo celo leto truditi, da si nekaj prislužijo. Po drugi strani pa se zanje oblasti niti baroni ne zmenijo. Toča je v Brdih zelo pogost pojav, toda doslej še niso namestili raketnih postaj; na jugoslovanski strani Brd pa je ljudstvo, ki samo odloča o svoji usodi in svojem pridelku, na številnih mestih postavilo raketne postaje, ki so jim v veliko korist.

Zatem je prešel na tržaško vprašanje in omenil nizkotno vlogo liberalnih in klerikalnih slovenskih izdajalcev, ki so plačanci emigrantskih krogov v Ameriki ter zaradi tega hlapci ameriške politike. Zaradi tega si ne upajo napasti nesramne ameriške politike, ki je vsa povojna leta dajala z izjavami okoli Trsta potuho in spodbude italijanski reakciji. Danes ti ljudje nimajo nobene moralne pravice izjavljati se o tržaškem sporazumu, ker so se tudi leta 1941 priklanjali okupatorjem in dvigali desnico; že takrat so se bratili z vladajočo italijansko buržoazijo, kakor se bratijo tudi sedaj; lanske parlamentarne volitve, na katerih so glasovali za krščansko demokracijo, ki nam je napravila toliko slabega, to najbolje dokazujejo.

Tov. Ivo Marinčič je omenil velike poplave v Padski nižini in sedanje poplave v Salernu ter dejal, da teh nesrec ne bi bilo, če bi vlada sproti popravljala nasipe in pogozdovala. Omenil je dalje, da so velekapitalisti v enem letu pretihotapili iz Italije v Ameriko 350 milijard lir. Denar torej, ki ga je Amerika dala Italiji z načrtom ERP, je tako zopet romal v Ameriko, v Italiji pa je nad 2 milijona brezbposelnih in okoli 3 milijone delno zaposlenih.

Take razmere se morajo ozdraviti; to pa lahko opravijo samo socialistične sile, ki se na vseh frontah borijo proti korupciji in socialnim krivicam. Tem silam pripadamo tudi mi, Slovenci v Italiji.

Na Korzu trčila dva motocikla

Ob 1.20 po polnoči včerajšnjega dne je na Korzu Verdi v bližini bara d'Atri prišlo do trčenja dveh motorjev. Pri nesreči se je poškodoval 34-letni Alberto Giudice iz Gorice, ki je padel z motorja ter se precej globoko ranil v čelo nad desnim očesom ter v razne dele telsa. Na pomoč mu je prišel rešilni avto Zelenega križa, ki ga je takoj odpeljal v bolnišnico Brigata Pavia, kjer so mu nudili zdravniško pomoč.

Zaradi okvare kolesa sta se prevrnila

Rešilni avto Zelenega križa je včeraj ob 9.40 odšel na Majnico, od koder je odvedel v bolnišnico Brigata Pavia 50-letnega Giovannija Colassia iz Ul. Formica štev. 30 ter 52-letno Silvano Tomasin iz Ul. Duca d'Aosta štev. 9. Oba ponesrečenca sta se do Majnice privozila na motorju. Ko sta prišla do kraja, je naenkrat počila zračnica prednjega kolesa in je oba vrglo z vozila. Colassiu so v bolnici ugotovili pretres možgan ter razne poškodbe; Tomasinijevi pa več ran po telesu.

Padlih borcev so se spomnili

V nedeljo in včeraj je na pokopališčih mrgolelo ljudi, ki so se prišli poklonit svojim dragim. Okrasili so grobove z lepim jesenskim cvetjem, prižgali svečice in se v molku spominjali umrlih.

Na svoje tovariše, padle v osbodilnem boju za boljšo bodočnost in svobodo nas in naših naslednikov, so se spomnili partizani, ki so na pokopališču v Gorici, k dvema partizanskima spomenikoma v Pevmi in Steverjanu ter na ostala vaška pokopališča položili lepe vence z napisi: «Partizani padlim tovarišem».

Tudi vsi mi se te dni spominjamo naših junaških sinov, ki so pustili svoja mlada življenja na bojiščih, v taboriščih, kot talci in kot žrtve nacifašističnega terorja, za osvoboditev primorskega naroda izpod težkega jarma. Hvaležni smo jim in nikdar jih ne bomo pozabili, naše otroke bomo vzgajali v njihovem duhu, duhu svobodoljubnih ljudi, ki ne poznajo strahu, marveč se z zanosom borijo za pravice, ki pripadajo vsakemu človeku.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

V goriški mestni občini je bilo od 24. do 30. oktobra t. l. 10 rojstev, 10 primerov smrti, 3 oklici in 8 porok.

Rojstva: Claudia Gallai, Anna Pia Lando, Maria Venuti, Claudio Pecorari, Fausta Verzegnassi, Roberto Ceccherini, Mauro Federici, Gianni Favero, Adriano Tacco, Vinicio Vendrame.

Smrti: 81-letna gospodinja Maria Blascovih vd. Ravignani, 54-letni čevljar Giuseppe Valencio, 47-letni železničar Giacomo Raguzzi, 63-letni delavec Antonio Casagrande Gandin, 40-letna gospodinja Maria Velikonja, 79-letna gospodinja Giustina Venturin por. Grio, 77-letna gospodinja Jožefa Tomsič vd. Lukman, 75-letni delavec Anton Pertar, 41-letni major it. vojske Geo Granata, 66-letni Francesco Vittori.

Oklici: agent javne varnosti Fiore Ortis in gospodinja Gelmina Dell'Asino, delavec Darko Hvalič in delavka Jolanda Delpin, policijski stražnik Cosimo De Biasi in uradnica Alma Paoletti.

Poroke: delavec Stefano Chiarotto in gospodinja Elvira Paoletti, železničar Lino Dal Pio Luogo in gospodinja Ada Scofet, Antenore Ferro in gospodinja Loriana Cocco, uradnik Ubaldo Vittori in uradnica Ada Mosetti, profesor dr. Severino Lucchi in prof. Meyra Moise, orožnik Sante Santoro in delavka Duge Elvira, lesni modelist Egidio Rollo in šivilja Rozalija Marinič, urednik Ottavio Dal Bello in učiteljica Graziela Venzo.

SPOR MED NOTRANJO KOMISIJO CRDA IN INAM

SINDIKALNE ORGANIZACIJE naj podprejo zahteve delavcev

Dosedanje delovanje ustanove je bilo pomanjkljivo - Pokrajinsko in osrednje vodstvo INAM ni hotelo ustreči delavcem

V zvezi s sporom, ki je nastal med notranjimi komisijami Združenih jadranskih ladjedelnic v Tržiču in Državno ustanovo za socialno zavarovanje (INAM) glede pomanjkanja delovanja tega instituta, so tržiške sindikalne organizacije prejele od notranjih komisij pismo s pozivom, naj pomagajo rešiti spor na podlagi sledečih zahtev: vpis staršev na knjižice INAM, bolniška oskrba porodnicam, delno kritje stroškov za zdravnjenje zob, kolektiva zdravniška oskrba, ustanovitev ambulante za zdravljenje trahoma, zavarovanje izven pokrajine, zdravljenje infekcijskih in umskih bolezni, ortopedija, prevoz v ambulanto, injekcije na domu, zdravljenje z zdravilnimi vodami in blati, obnova in žigosanje knjižic INAM, ustanovitev ambulante v Ronkah, svobodna izbira zdravnika itd.

Prepričani smo, da bodo vse sindikalne organizacije razumele smisel odločitve notranjih komisij, da posežejo v spor z INAM. Njihova dolžnost je, da prisilijo pokrajinsko kakor tudi osrednje vodstva INAM, ki je imelo za vse dosedanje zahteve notranjih komisij gluha ušesa, da sprejme nevedene zahteve delavcev.

DEZURNA LEKARNA:

Danes posluje ves dan in ponoči lekarna Mantovan, Korzo Verdi 17 - tel. 28-79;

Kino na Općinah

predvaja DANES, 2. t. m. ob 18. uri film:

«Otroci brez staršev»

Igralci: Amedeo Nazzari in Yvonne Sanson

S. KENNEDY

Bil sem s Ku Klux Klanom

34

EDINA ŽENSKA — PRAVNIK

Od Ownbyja sem zvedel tudi druge koristne stvari. Četudi je pomagal kolumbijcem kot zastopnik, da so prišli do dovoljenja za zaposlitev, je rekel, da je miss Mary Lane, ki je bila edina pravnica v Atlanti, prevzela pravne posle vse organizacije. Vedel sem, da je bila ona zelo blizu Talmadgeja in članu ameriškega kongresa Johnu S. Woodu in zato sem sklenil jo obiskati.

Nekega popoldne, v času, ko se pisarne zaprejo, sem skočil v njeno odvetniško pisarno. «Bil sem ravno v hiši, in sem sklenil obiskati tudi vas.» sem rekel. «Zvedel sem, da sva midva prijatelja, da sva kolumbijca.»

«Nisem vedela, da ste tudi vi član.» je rekla in mi dala roko. «Poleg tega pripadam tudi pomožni ženski službi.»

Imela je nekaj nad 30 let in bila je zelo zelo šarmantna.

«Če ste dokončali današnje delo, ali bi bili pripravljeni na časo dobre pijače?» sem predložil.

«Krasna misel!» je pristala. «Zelo sem zadovoljna, da ste me obiskali.»

POMOČ NACISTOM

Tako se je začel odnos, ki ni bil neprijeten. Enemu cocktailu je sledil drugi in vsak dan po delu sva šla nekaj popit. Ko sva se bolje spoznala, sem odkril, da je bila ona čudna zmes predsodkov in simpatij. Nekaj časa je bila proti eni manjšinski skupini, drugič pa že dela načrte za izboljšanje življenja v državni norišnici. Toda, kljub svoji razklanosti v tem pogledu, je bila odlična v plesni dvorani. Počasi mi je uspelo pregovoriti jo, da mi da nekaj zanimivih podatkov o tajnostih kolumbijcev. «Vse se je začelo v Nemčiji, takoj po zmagi,» mi je priznala nekega večera, ko sva bila oba dobro razpoložena. «Homer mi je rekel, da je podkupil neke ameriške častnike, ki so mu dovolili, da se je prosto sprehajal in da je imel celo brezplačno vožnjo v armadnem letalu za potovanje po Nemčiji ter da stopi v stik z važnejšimi nacisti, katerih imovina je bila v času okupacije zaplenjena. Homer je rekel, da je uporabil svoje stare finančne zveze v Ameriki, da bi tako pomagal tem nacistom, oni pa so mu za protiuslugo dali potrebne nasvete, kako naj se začne fašistično gibanje v Ameriki. Oni so mu svetovali, naj začne na Jugu in naj se prvenstveno usmeri v protičrnsko propagando. Ko se je Homer vrnil v ZDA, se je, preden je odpotoval na Jug, ustavil v Washingtonu, kjer je stopil v stik s senatorjem Bilboom,» je nadaljevala.

«To verjetno pojasnjuje, zakaj je imel prvi kolumbijski letak «Delitev ali utapljanje?» isti naslov, kot Bilboojeva knjiga, ki tedaj še ni bila objavljena,» sem pripomnil.

«Morda je bilo tako,» je soglašala. Ne glede na to, je bila naslednja Homerjeva postaja mesto Richmond v Virginiji, kjer je obiskal človeka po imenu Ernest Sevier Cox. Verjetno ste slišali o njegovi knjigi «Bela Amerika»?. To je knjiga, iz katere Bilboo čita vsakikrat, ko zavlačuje z dolgimi govori zakonodajni razplet. Oni so se pritoževali članu kongresa Johnu Woodu, ki je bil vršilec dolžnosti predsednika komiteja za preiskovanje protiameriške dejavnosti v predstavniškem domu.»

«O čem so govorili?» sem vprašal in se pri tem igral z njenimi koleni pod mizo.

«Oh, govorili so o članku Stetsona Kennedyja, ki je bil objavljen v časopisu «Common Ground». Homer je pripovedoval Woodu, da se članek zavzema za socialno enakost s črnci in Wood je obljubil, da bo zadevo preiskal.»

«Toda kdo je pravzaprav dal zamisel o kolumbijcih?» sem pritiskal.

KU KLUX KLAN IDEJNI OČE

«To je Homerjeva zamisel. On je najprej želel začeti sam, toda pozneje se je sestal s tajnim cesarskim svetom Klanovih voditeljev v Klaverni v East Pointu. Ku Klux lanu je zamisel o vznemirjanju ljudi z zvočniki in uličnimi sestanki ugajala. Toda on je vso zamisel uničil s predlogom, da se vsi Judje pošljejo v plinske celice, črnci pa da se vrnejo v Afriko. On je celo rekel, da je «treba postaviti na ladje tempirane bombe, kot praktičen ukrep». Ko je Klan slišal to, je sklenil, naj si Homerjevi dečki izmislijo svoje ime in tako so se rodili kolumbijci.»

«Prekleto dobra zamisel,» sem rekel in pri tem trčil z njo.

Postopoma sva z Mary postala tako ozka prijatelja, da je celo prenehala nositi srebrne kolumbijske uhane, ki ji jih je v znak simpatije poklonil Homer...

«MORALA» KOLUMBIJCEV

V tem času se je zvezda Betty Pelland dvigala na kolumbijskem nebu. Najprej so prenehale njene simpatije za Jimmyja Akina in je začela hoditi z Ralphom Kliderson, pa četudi je Loomisa še naprej razjedalo ljubosumje. Nekega dne pa je Loomis zbral vso svojo drušcino in izgovoril dramatične besede.

«Možje,» je rekel, «od vsakega od vas bom zahteval neko žrtev — mi vsi se moramo odreči pitju, kajenju in ženskam. To je preizkušnja naše lojalnosti do Stvari!»

Nastalo je splošno mrmranje, v katerem je bil posebno živahen Childers.

Šele po tednu dni, ko so se nekateri člani organizacije nepričakovano vrnili iz patrulje, v katero jih je poslal Loomis... in brez trkanja vstopili v kolumbijsko notranjo spalnico, je postalo očito, zakaj je Loomis objavil svojo «novo ureditev». Od tega dne je Betty postala Loomisovo dekle in nihče se ji ni upal približati, kvečjemu jo je le pogledal. Malo zatem so celo pogledi, ki so bili uperjeni na Betty, spravili Loomisa v ljubosumje, zato ji je najel sobo v hotelu.

O tej spremembi stanovanja sem nekoliko razmišljal, toda nekoč sem to kar tako mimogrede omenil Dukeju. Drugo, kar se je nato še zgodilo, je bilo to, da sta bila Betty in Loomis aretirana in obsojena zaradi nemoralnosti. Zdelo se je, da so glede tega zakoni v Georgiji precej ostri. «Ko dve osebi različnega spola prebijeta v isti sobi noč, se to smatra za dokaz ‚prima facie' skupnega življenja,» zatrjuje zakon.

(Nadaljevanje sledi)

Odgovorni urednik STANISLAV RENKO — UREDNIŠTVO: ULICA MONTECCHI st. 6, III. nad. — Telefon številka 93-808 in 94-638. — Poštni predal 502 — UPRAVA: ULICA SV. FRANCISKA st. 20 — Telefonska številka 37-338 — OGLASI: od 8. do 12.30 in od 15 - 18 — Tel. 37-338 — Cene oglasov: Za vsak mm višine v širini 1 stolpca trgovski 60, finančno upravni 100, osmrtnice 90 lir — Za FLRJ za vsak mm širine 1 stolpca za vse vrste oglasov po 25.- din. — Tiska Tiskarski zavod ZTT — Podružn. Gorica Ul. S. Pellico 1-II Tel. 33-82 — Rokopisi se ne vračajo.

NAROČNINA: Cona A: mesečna 350, četrtletna 900, polletna 1700, celoletna 3200 lir. Fed. ljud. repub. Jugoslavija: Izvod 20, mesečno 210 din. Poštni tekoči račun za STO ZVU Založništvo tržaškega tiska Trst 11.5374 — Za FLRJ: Agencija demokratičnega inozem. tiska, Drž. založba Slovenije, Ljubljana Štritarjeva 3-I., tel. 21-928 tek. račun pri Narodni banki v Ljubljani 604 . T . 375 — Izdaja Založništvo tržaškega tiska D. ZOZ - Trst